

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Elämyksiä etsimässä

Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin -hankkeen
esituotanto

Paula Kovanen

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

05/2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Paula Kovanen	Sivumäärä 63 ja 9 liitesivua
Työn nimi Elämyksiä etsimässä –Kulttuuri- ja elämyspalveluita -hankkeen esituotanto	
Ohjaavat opettajat Arto Lindholm, Jyrki Simovaara	
Työn tilaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu, Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin -hanke	
Tiivistelmä <p><i>Elämyksiä etsimässä</i> -opinnäytetyö on osa Humanistisen ammattikorkeakoulun <i>Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin</i> -tutkimus ja kehittämishanketta. Hankkeen tavoitteena on luoda kulttuurituottajille liiketoimintamalli, jossa kulttuuri- ja elämyspalveluita voidaan tuottaa senioritaloissa liiketoiminnallisiin perusteisiin. Senioritalojen rakentajat voivat hyödyntää valmista liiketoimintamallia markkinoinnissaan ja omassa senioritalo-konseptissaan.</p> <p>Opinnäytetyössä selvitettiin senioritalojen rakennuttajia ja omistajia pääkaupunkiseudulla, kartoitettiin talojen kulttuuritarjontaa sekä tuotettiin alustava hankehakemus ja projektisuunnitelma <i>Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloon</i> -hankkeeseen.</p> <p>Opinnäytetyössä kävi ilmi, että suurten ikäluokkien vanhentuminen, senioriasuntojen kysynnän kasvu ja kulttuuritoiminnan tärkeyden korostaminen yhteiskunnassamme ovat pohjana <i>Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin</i> -hankkeelle. Vaikka senioritalojen omistajat ovat kiinnostuneita tarjoamaan kulttuuri- ja taidetoimintaa asukkailleen, ei Suomessa toimi tällä hetkellä ainuttakaan yritystä, jonka liiketoimintamalli perustuisi tähän. Kulttuuritoiminta senioriasunnoissa onkin suurimmaksi osaksi vielä alku tekijöissään.</p> <p>Opinnäytetyössä tehty projektisuunnitelma ja alustava hankehakemus luovat hyvät edellytykset <i>Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin</i> -hankkeen kehittämiseksi opinnäytetyön jälkeen</p>	
Asiasanat kulttuuripalvelut, elämyspalvelut, senioritalot, vanhuspalvelut	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Paula Kovanen	Number of Pages 63+9
Title Seeking experiences –Pre-production for the Cultural and activities services for senior houses project	
Supervisors Arto Lindholm, Jyrki Simovaara	
Subscriber Humak University of Applied Sciences, Cultural and activities services for senior houses project	
Abstract <p>The bachelor's thesis <i>Seeking experiences</i> is a part of the <i>Cultural and activities services for senior houses</i> study conducted by the University of Applied Sciences. The project seeks to create a cultural management business model, which enables the production of cultural and activity services at senior houses on a business basis. Housing developers can then use this business model in their marketing and in their own senior house concepts.</p> <p>The thesis studied the developers and owners of senior houses in the Helsinki metropolitan area, charted the variety of cultural programming available at these houses and created a preliminary venture application and plan for the <i>Cultural and activities services for senior houses</i> project.</p> <p>The thesis shows that the aging larger population groups, the rising demand for senior houses and the emphasis on cultural activity in the society at large serve as a basis for the <i>Cultural and activities services for senior houses</i> project. Even though the owners of senior houses are interested in offering cultural and arts activities for their residents, there are currently no businesses operating in Finland with this business model. The development of cultural activities programming at senior houses is largely just beginning.</p> <p>The project plan and preliminary venture application included in this thesis serve as a sound basis for the continuing development of the <i>Cultural and activities services for senior houses</i> project beyond this thesis.</p>	
Keywords cultural services, activities services, senior houses, senior services	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1. JOHDANTO	6
1.1 Keskeiset käsitteet opinnäytetyössäni	8
1.2 Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin -hanke	8
1.3 Opinnäytetyön tavoitteet	9
1.4 Menettelytavat	10
2. SENIORI – UUSI KÄSITE VANHALLE?	12
2.1 Kolmas ikä	12
2.2 Senioreiden määrän kasvu	13
2.3 Nykyajan seniorit	14
3. SENIORITALOT –LUPAUKSIA VAI MIELIKUVIA?	15
3.1 Miten senioriasunnot eroavat toisistaan?	19
3.2 Millaisia ihmisiä senioritaloissa asuu	20
3.3 Senioritalot pääkaupunkiseudulla	21
4. KULTTUURIN PARANTAVA VOIMA	21
4.1 Sosiaaliset verkostot voimavarana	22
4.2 Kulttuuritoiminta vai virikeharrastus	23
4.3 Miten taide näkyy senioritaloissa	23
4.4 Kerhohuoneet kulttuurin keskuksina	25
5. KEHITYSNÄKYMÄT KULTTUURITUOTTAJILLE & RAKENNUTTAJILLE	26
5.1 Senioritalojen erottuminen muista	28
5.2 Haasteet	30
6. KULTTUURI- JA ELÄMISPALVELUITA SENIORITALOIHIN –HANKE	30
6.1 Rahoitus ja kustannuslaskelma	31
6.2 Yhteistyökumppanien kartoitus	32
6.3 Hankkeen projektisuunnitelma	35
7. PROJEKTISUUNNITELMA KULTTUURI- JA ELÄMISPALVELUITA SENIORITALOIHIN -HANKKEELLE	36
7.1 Lähtökohta	36
7.2 Mitä	37
7.3 Tavoitteet	38
7.4 Toimenpiteet	39
7.5 Miksi	45
7.6 Toteutus	46
7.7 Aikataulu	47
7.8 Riskit	50
7.9 Kustannusarvio	51
8. ALUSTAVA HANKEHAKEMUS	51

9. POHDINTOJA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	55
9.1 Hankkeen tulevaisuus	57
LÄHTEET	59
LIITTEET	64

1. JOHDANTO

”En nimittäin usko, että suuret ikäluokat tyytyvät heittelemään hernepusseja käskystä, vaan he haluavat näyttää kulttuurisen voimansa oman aktiiviteettiensa kautta, ottamalla ohjat omiin käsiin” (Hohenthal-Antin 2006, 15).

1940-luvulla syntyneet ovat ylittäneet 60-vuoden rajapyykin ja siirtyneet eläkkeelle. Nämä suuriksi ikäluokiksi kutsutut ihmiset luovat uuden markkina-alueen, mikä houkuttelee alalle uusia tekijöitä (Esim. Gordon 2002, 69). Eläkeläisiä ei nähdä enää kotiin jäävinä, keinutuoleissa istuvina vanhuksina, vaan kieleen on syntynyt uusi käsite: kolmas ikä. Kolmas ikä sijoittuu eläkkeelle jäämisen ja vanhuuden väliin. Kolmannessa iässä ihminen on fyysisesti ja henkisesti terve huolehtimaan itsestään ja asumaan itsenäisesti ilman apua. Eläkkeelle jäädessään he ovat vapaita tekemään mitä haluavat. (Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry 2006.) Etenkin palveluiden tuottajat näkevät kolmannen iän sukupolven aktiivisena ja uusia asioita himoavana asiakasryhmänä. Kulttuurituottajille kolmas ikä luo suuren asiakasryhmän ja aivan uusia työmahdollisuuksia. Kulttuurituottajan tuleekin löytää oma paikkansa ja tuotteensa markkinoiden kilpailussa.

Suomessa on rakennettu vasta viimeiset parikymmentä vuotta senioritaloja (Kortelainen & Turunen 2006). Senioritalot ovat yleisesti suunnattu yli 55-vuotiaille henkilöille ja suurin osa on suunniteltu esteettömiksi. Muuten senioritalot eivät eroa tavallisista kerrostaloista, eikä sanalle senioritalo ole laissa määriteltyjä kriteerejä. (Suomen Rakennuslehti Oy 2012.) Senioritalojen asunnot ovat joko myynti- asumisoikeus- tai vuokra-asuntoja (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2013). Maassamme ei ole tehty erillisiä tilastoja senioritaloista, joten niiden tarkkaa määrää ei tiedetä. (Arpiainen 2012, 31).

Suurten ikäluokkien vanhetessa kasvaa myös senioriasuntojen kysyntä. Vuokra-asuntojen jonottaminen saattaa kestää jopa vuosia (Yle Uutiset 2012). Kysynnän kasvaessa kasvaa myös tarjonta. Kilpailun kasvaessa olisi senioritaloyritysten kannattavaa luoda oma brändi senioriasunnoilleen. Talot, joissa ei ole ulkoisia palveluita,

eivät välttämättä kiinnostaa kuluttajia niin paljon kuin oman konseptin omaavat talot. Yritys voi vahvalla brändillä vaikuttaa arvonmuodostukseen, sillä onnistuessaan luomaan oman brändin, vahvistaa se markkina-asemaa ja suojaa hintakilpailua vastaan (Karjalainen 2009, 1).

Opinnäytetyössäni kävi ilmi, että pääkaupunkiseudulla muutamat senioritalot on rakennettu palvelutalojen, joiden kulttuuripalveluita myös senioritalojen asukkaat voivat käyttää, yhteyteen, osassa kulttuuritarjonnan hoitaa asukkaat itse ja muutamaan taloon on palkattu erillinen taloemäntä tai -isäntä huolehtimaan päivittäisistä tarpeista ja samalla vastaamaan myös kulttuuritarjonnasta.

Lähes kaikkiin senioritaloihin on rakennettu kerhuhuone. Tällä on pyritty tarjoamaan sosiaalista tilaa, jossa asukkaat voivat harrastaa ja tavata toisiaan. Kuitenkaan pelkän kerhuhuoneen tarjoaminen ei riitä. Tilat jäävät liian usein käyttämättä, ja ihmiset eivät osaa tai viitsi hakeutua yhteisiin kerhotiloihin. Tarjoamalla valmista toimintaa tiloissaan rakennuttajat luovat sosiaalisia suhteita ja kanssakäymistä asukkaiden kesken. Samalla asukkaat saavat mahdollisuuden tehdä asioita, joita eivät muuten tekisi. (Esimerkiksi J. Seppälä, suullinen tiedonanto 26.3.2013.) Voidaankin pohtia vaikuttaako ihmisten aktiivisuuden lisääminen positiivisempaan ilmapiiriin ja sitä myöten seniorikohteen brändin kasvuun.

Suuret, hyvin koulutetut ikäluokat ovat siirtymässä erilaisten palveluiden käyttäjiksi. He tuskin tyytyvät siihen mikä riitti edelliselle eläkeläispolvelle, ja 2000-luvulla ikäihminen saavuttaa vihdoinkin kulttuurisen tasa-arvon. (Hohenthal-Antin 2006, 15.) Hohenthal-Antin toteaa, että nykyajan eläkeläiset tuskin tyytyvät ”heittelemään hernepusseja” käskystä, vaan he haluavat toteuttaa itseään voimakkaammin olemalla myös antava osapuoli. Taide- ja kulttuuripuolella tämä tarkoittaa sitä, että myös senioreiden toimiminen palveluiden tuottajina tulee olemaan osa ikäihmisten hyvinvointipalveluita. Taiteella voidaan muun muassa ehkäistä syrjäytymistä, minkä seurauksena taiteen ja kulttuurin käyttäminen hyvinvoinnin edistäjänä hoitotyössä tulee lisääntymään tulevaisuudessa. (mt., 15–16.) Kulttuurin terveydellisiä vaikutuksia on tutkittu jo pitkään. Taiteella ja kulttuurilla on osoitettu olevan positiivinen ja parantava vaikutus ihmiseen. (Nummelin 2011, 3.)

1.1 Keskeiset käsitteet opinnäytetyössäni

Selvennän seuraavaksi opinnäytetyössäni käyttämiäni keskeisiä käsitteitä.

Senioritaloyritys: Senioritaloyrityksellä viitataan yritykseen, joka omistaa ja markkinoi senioritaloja ominaan sekä vastaa talojen konseptista. Osa yrityksistä rakentaa myös talot itse. Markkinoidut asunnot ovat joko myynti- tai vuokra-asuntoja. Senioritaloyritykset ovat niitä yrityksiä, joita *Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin* -hankkeessa halutaan saada yhteistyökumppaneiksi. En tee jakoa senioriasuntojen omistussuhteessa (ovatko ne vuokra- vai omistusasuntoja kuluttajille) miettiessäni yhteistyökumppaneita, sillä kiinnostusta hankkeeseen on löytynyt yrityksistä, jotka vuokraavat senioritaloja sekä yrityksistä, jotka myyvät senioritaloja.

Kulttuuritoiminta: Kaikki harrastus- ja viriketoiminta, joka liittyy taiteeseen ja kulttuuriin.

Kulttuuri- ja elämystoiminta: Kulttuuri- ja taidetoiminta, joka on laajennettu myös erilaisiin elämyksiin.

1.2 Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin -hanke

Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin on Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämishanke, johon haetaan rahoitusta TEKES:ltä ja yhteistyökumppaneita senioritaloyrityksistä. Hankkeessa luodaan uusi kulttuuripalvelumalli senioritaloihin. Hanke vastaa kysymykseen: Miten senioritalojen kulttuuripalveluja voidaan pysyvästi parantaa ja kehittää? Hankkeessa toteutetaan pilottina eri toiminta- ja tuotantomalleja (kulttuuri- ja elämyspalveluita) senioritaloissa. Tutkimuskohteina ovat senioritalojen nykyinen kulttuuritarjonta sekä pilotteina toteutettavien kulttuuri- ja elämyspalveluiden vaikutus senioritaloyrityksiin ja kuluttajiin.

Tutkimustuloksena saadaan täysin uusi ammattiala, tuotantoyhtiö, joka tuottaa kulttuuri- ja elämispalveluita Suomessa senioritaloihin. Valmis liiketoimintamalli toimii jatkossa koulutettujen kulttuurituottajien liiketoimintapohjaisena mallina. Lisäksi hankkeessa mukana olevat yhteistyökumppaneina olevat senioritaloyritykset voivat käyttää tarjottavia kulttuuri- ja elämispalveluita markkinoinnissaan ja omassa tuotekehityksessään. Luvuissa 6 ja 7 esittelen tarkemmin hankkeen sisällön ja toimenpiteet.

Suurten ikäluokkien vuoksi Suomi voi olla edelläkävijä erilaisten senioripalveluiden kehittämisessä. Syntyntä konseptia voi pitkällä tähtäimellä laajentaa ulkomaille, kuten esimerkiksi Ruotsiin. Kulttuurin parantavaa voimaa on tutkittu jo pitkään, mutta Suomessa ei toimi vielä yritystä, joka tuottaisi ainoastaan kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin.

Humakin puolelta hankkeessa ovat mukana lehtorit Arto Lindholm ja Jyrki Simovaara sekä Humakin hankesuunnittelija Nina Luostarinen. Opinnäytetyöni puolesta toimin itse hankkeen esituotannossa ja opinnäytetyön valmistuttua, jatkan hankkeen parissa. Tulevaisuuden kuvista on kerrottu luvussa 9.

1.3 Opinnäytetyön tavoitteet

Elämyksiä etsimässä -opinnäytetyöni on osa *Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin* -hanketta.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa pääkaupunkiseudun senioritaloyritykset muun muassa haastatteleamalla yritysten asiakasneuvoja ja vastaavia sekä selvittää hankkeelle potentiaalisia senioritaloyrityksiä. Alue rajattiin pääkaupunkiseutuun, koska rajattua aluetta on helpompi hallita, mutta myöhemmin mukaan otettiin myös yritys Tampereelta, koska se koettiin erittäin potentiaaliseksi yhteistyökumppaniksi. Haastatteluista ja kartoitusten saatujen tulosten perusteella laadin alustavan projektisuunnitelman ja hankehakemuksen TEKES:lle. Projektisuunnitelma oli opinnäytetyöni tärkein osa. Opinnäytetyössäni tarkastellaan lisäksi senioritalo-

konseptia, kulttuuripalveluiden mahdollisuuksia taloissa sekä asiakkaita, eli itse senioreita.

Opinnäytetyöni on tärkeä *Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin* -hankkeen käynnistämiseksi, sillä se oli suuri osa hankkeen esituotantoa ja vei hanketta eteenpäin kohti rahoituksen hakemista.

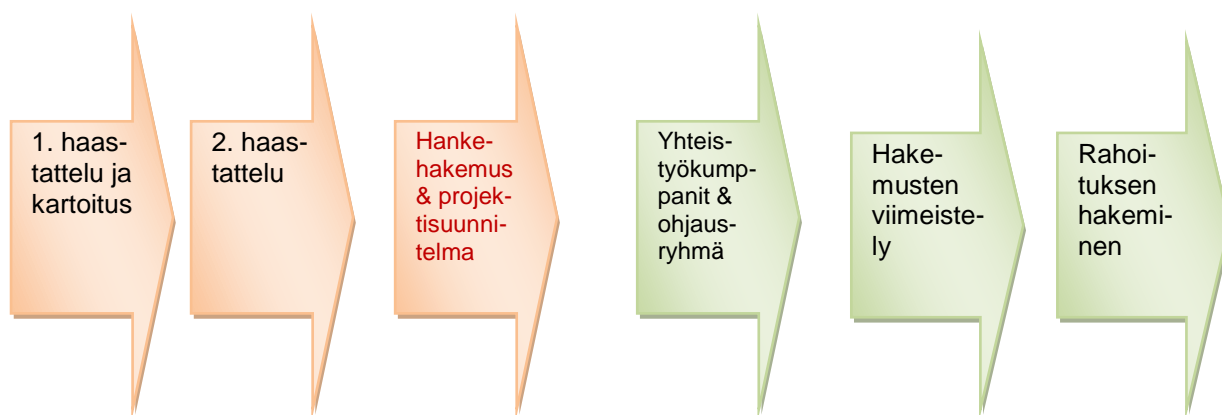
1.4 Menettelytavat

Toteutin kaksi erillistä haastattelua ja niihin viitataan tekstissä nimikkeillä *ensimmäinen haastattelu* ja *toinen haastattelu*. Ensimmäisessä haastattelussa tarkoituksena oli kartoittaa pääkaupunkiseudun senioritaloyritykset ja niiden senioritaloissa tarjottavat kulttuuripalvelut. Etsin aluksi Internetistä yritysten yhteystiedot. Tavoitetuille yrityksille tehtiin haastattelu sähköisesti tai puhelimitse ja suurin osa haastattelevista oli rakennusyritysten asiakaspalvelijoita. Lähes kaikki yritykset tavoitettiin, mutta muutama pieni senioritaloyritys ei koskaan vastannut soittopyyntöihin tai sähköposteihin. Nämä yritykset päätettiin jättää kartoituksesta pois, sillä heillä oli vain yksi talo, eikä yrityksiä koettu potentiaalisiksi yhteistyökumppaneiksi pienen kokonsa vuoksi. On kuitenkin mahdollista, että kyseisiä yrityksiä yritetään tavoittaa vielä opinnäytetyöni jälkeen. Ensimmäinen haastattelu tuotti *kartoituksen* pääkaupunkiseudun senioritaloyrityksistä ja heidän tarjoamistaan kulttuuripalveluista.

Tavoitetuista senioritaloyrityksistä valittiin *Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin* -hankkeelle potentiaalisimmat yhteistyökumppanit. Valinnassa karsittiin pois ne yritykset, joilla kulttuuripalveluita tarjottiin jo vieressä sijaitsevassa palvelutalossa. Tästä alkoi toinen haastattelu. Otin yhteyttä uudestaan senioritaloyrityksiin ja haastattelin kolmen mahdollisen yhteistyökumppanin senioritalovastaavaa. Haastattelut ja neuvottelut yhteistyöstä jatkuvat opinnäytetyön jälkeen.

Kaikki haastattelut toteutettiin 6.2.–25.4.2013 välisenä aikana. Toimin yksin esituotannossa saaden ohjeita Arto Lindroosilta, Jyrki Simovaaralta ja Nina Luostarilta. Opinnäytetyöni jälkeen *Kulttuuri- ja elämyspalveluista senioritaloihin* -hanke jatkuu ja jatkan itse työskentelyä hankkeen parissa. Seuraavana oleva kuvio

osoittaa *Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin* -hankkeen esituotannon kulkua opinnäytetyöstäni rahoituksen hakemiseen saakka.

Kuvio 1. Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin -hankkeen eteneminen esituotannossa. Oranssit nuolet ovat opinnäytetyön työvaiheet ja vihreät nuolet opinnäytetyön jälkeiset toiminnot ennen rahoituksen hakemista.

Koin hankkeeseen mukaan lähtemisen erittäin miellyttävänä, sillä osa opinnoistani on suuntautunut sosiaali- ja kulttuurityön yhdistämiseen. Olen myös yrityshenkilö, minkä johdosta näen asioissa liiketoiminnallisen puolen ja kiinnostunut uusien asioiden ja konseptien kehittämisestä. Yhtenä tavoitteena pidin myös esituotannon toteuttamista niin hyvin kuin mahdollista, sillä tämä luo vahvemman pohjan hankkeen eteenpäin viemiselle opinnäytetyön jälkeen ja näyttää hankkeen toteuttajille oman ammatillisen osaamiseni ja kehityksen.

Kulttuuritoimen puuttuminen, sen luomat vaikutukset käyttäjiin ja senioritaloyrityksien markkinointiin luovat vahvan perustan sille, miksi kulttuuri- ja elämispalveluita tulisi kehittää suoraan senioritaloyrityksille.

2. SENIORI – UUSI KÄSITE VANHALLE?

Seniori vanhus, ikäihminen; varsinkin urheilu- ja muussa harrastustoiminnassa: vanhojen sarjassa kilpaileva; yhdistyksissä: ns. ikäjäsen, usein jäsenmaksusta vapautettu; osakunnan tms. entisten jäsenten yhteisöön kuuluva. Sanaa on ruvettu käyttämään aiempaa yleisemmin sen takia, että halutaan välttää sanoja "vanhus", "vanha" ym., koska niitä on pidetty leimaavina. (Pienehkö sanakirja 2013.)

Seniori-sanalle ei ole määritelty erillistä ikää sanakirjassa. Eläketurvapolitiikassa vanhuus määritellään alkavaksi 65 vuoden iässä kansaneläkelain perusteella, jolloin aletaan saada vanhuuseläkettä (Tervaskari 2006, 11). Seniorit voidaan määritellä myös alle 80-vuotiaiksi aktiivisiksi ja pääosin terveiksi henkilöiksi (Sonkin, Petäkoski-Hult, Rönkä, Södergård 2000, 1). Opinnäytetyössä *seniori*-sanalla viitataan henkilöihin, jotka voivat muuttaa senioritaloihin. Tällöin ikäraja on 55 vuotta, sillä suurin osa senioritaloista on suunnattu yli 55-vuotiaille (Mikkola & Rasila 2006, 18).

2.1 Kolmas ikä

Kuten Pienehkössä sanakirjassa mainitaan, *seniori*-sanaa on alettu käyttää "vanhus", "vanha" ynnä muiden vastaavien sanojen tilalla, sillä kyseisiin sanoihin liittyy usein negatiivinen lataus. Ikääntymistä ja eläkeaikaa ei kuitenkaan nähdä nykyisin enää pelkästään vanhentumisena ja kunnon heikentymänä. Ihmisten terveyden ja vireyden pidentyessä on alettu puhua kolmannesta iästä.

Kolmas ikä on työelämästä pois jäämisen ja toisten avusta riippuvan, niin sanotun neljännen iän välissä. Kolmannessa iässä ihmisellä on vapaus toteuttaa persoonallisia päämääriä. (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen kuntaliitto 2008, 50.)

Kolmannelle iälle ei ole asetettu tarkkaa alkamisikää, mutta Marja Tikan (1991) mukaan yleensä puhutaan yli 50-, 55-, tai 60-vuotiaista henkilöistä ja sen katsotaan ulottuvan 75 -80 ikävuoteen (Tiippana 2007, 41). Marja Tikka (1991) on ensimmäisiä suomalaisia, joka on tutkinut kolmannen iän käsitettä, kehitystä ja historiaa. Tikka to-

teaa, että useimmat iäkkäät ihmiset ovat suhteellisen terveitä nauttimaan elämästä ja tekemään erilaisia asioita. Kolmannessa iässä olevat ihmiset voivat esimerkiksi matkustella, osallistua kerhoihin, aloittaa uuden harrastuksen ja viettää aikaa lastenlasten kanssa. (Kautto 2004, 31.) Kariston (2004, 102) mukaan kolmannessa iässä korostuu hyvinvoinnin lisääminen. Ihmisellä on mahdollisuus tehdä sellaista, jota ei ole ehtinyt työelämässä tehdä.

Työyhteisönsä jättänyt, eläkkeelle siirtynyt ihminen, voi korvata työnsä esimerkiksi kulttuuriharrastuksella (Rautiainen 2011, 5). Kuva pirteästä, itseään toteuttavasta kolmannessa iässä olevasta henkilöstä antaa kulttuuripalvelutuottajille uusia työmahdollisuuksia ja työmaata: mitä kaikkea terveille, aikaa omaaville senioreille voisikaan tuottaa? Kolmannessa iässä oleva henkilö kuulostaa potentiaaliselta ja suorastaan jopa ihanteelliselta kohderyhmältä. Täytyy kuitenkin muistaa, että kaikki eläkeläiset eivät ole vauraita tai halukkaita käyttämään rahaa kulttuuriin. Varsinkin, jos ihminen ei ole aiemmin elämässään panostanut kulttuuriin, voi taidepalvelujen myyminen hänelle olla erittäin hankalaa. Suuret ikäluokat ja siten suuret kolmannessa iässä olevat ryhmät eivät siis automaattisesti takaa kulttuuripalveluiden räjähdysmäistä kasvua.

2.2 Senioreiden määrän kasvu

Tulevaisuudessa yli 65-vuotiaiden henkilöiden määrä kasvaa Suomessa merkittävästi. Suuret ikäluokat mielletään usein Toisen maailmansodan jälkeen vuosina 1945 - 1949 syntyneiksi ihmisiksi. (Pajunen & Ruotsalainen 2012.) Tällöin syntyvyys oli keskimäärin 100 000 lasta vuodessa, kun esimerkiksi vuonna 2010 lapsia syntyi Suomeen hiukan yli 60 000 (Tilastokeskus, 2013). Tilastokeskuksen väestöennustuksen mukaan (2012) yli 65-vuotiaiden osuuden väestöstä arvioidaan nousevan 26 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä ja 28 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä. Pelkästään Uudellamaalla arvioidaan asuvan yli 300 000 yli 65-vuotiasta vuoteen 2020 mennessä ja koko Suomessa yli 1 200 000 yli 65-vuotiasta. (mt., 2012.)

Yli 65-vuotiaiden määrä on todella suuri ja palveluntarjoajille eläkeikäiset ovat tulevaisuuden potentiaalinen kohderyhmä. Uusiin eläkeläisiin liitetään usein toivekuva aktiivisista, terveistä ja kulutukseen tottuneista ihmisistä (vertaa kolmas ikä). Koska

valtaosa eläkeläisten kulutuksesta muodostuu erilaisista palveluista, jotkut ovat arvioineet, että suuret ikäluokat kasvattaisivat kysyntää juuri seniori-ikäisten palvelutuotteille. Tämä mahdollistaisi edellytyksen uuden yritystoiminnan syntyemiselle. Kuitenkin, jos tulevat eläkeläiset ovat yhtä säästäväisiä kuin aiemmat ikäluokat, kokonaiskasvun kysyntä ei nopeudu. Tällöin kulutuksen rakennemuutoksen seurauksena kasvavia toimialoja voi olla jopa vähemmän kuin supistuvia. (Kiander, Riihelä & Sullström 2004, 104–106.)

2.3 Nykyajan seniorit

Nykyajan seniorit ovat edeltävää sukupolveaan vauraampia ja terveempiä. Postin ja Tyvimaan (2010, 18) teoksessa *Itsenäisesti asuville ikääntyneille suunnatut asumisratkaisut* on esitelty Shermanin ja Schiffmanin pohdintoja tulevaisuuden senioreista. Heidän mukaansa tämän päivän ikääntyneet edustavat uuden polven ikääntyneitä, ja he eroavat suuresti arvoiltaan perinteisesti ikääntyneistä ja heihin kohdistetuista stereotyypeistä. Nykyiset seniorit kokevat hallitsevansa omaa elämäänsä ja olevansa taloudellisesti paremmin toimeentulevia kuin omat vanhempansa. He todennäköisemmin hyväksyvät helpommin muutokset ja riskit, mikä heijastuu heidän valmiutenaan ostaa uusia tuotteita ja palveluita. Nykyajan seniorit ovat kasvaneet muutoksien ja vallankumouksen maailmassa. Myös koulutus on lisääntynyt heidän nuoruudessaan huomattavasti. (Karisto & Konttinen 2004, 32–33.)

Ikääntyneiden taloudellinen toimeentulo on parantunut eläkejärjestelmien täydellistymisen myötä ja nykyajan seniorit muodostavat merkittävän kuluttajaryhmän (Koskinen 2004, 60, 62). Eläkeläisten kuluttamisesta on tehty erilaisia tutkimuksia. Suuret ikäluokat nähdään kuluttajina, joita kulttuurisesti määrittää sodanjälkeinen niukkuuden kokemus (Jokinen & Saaristo 2000, 82). He ovat nähneet sodan niukan elämätavan lisäksi yhteiskunnan nopean kehityksen ja kulutusyhteiskunnan synnyn. He ovat kokeneet 1980-luvun kultakauden ja 1990-luvun laman ja tultaessa 2010-luvulle suuret ikäluokat ovat osa yhteiskuntaa, jonka peruspiirteenä on vahva kuluttaminen. (Härkönen 2012, 4–5.) Osa tutkimuksista antaa negatiivisen kuvan eläkeläisten kulutuksesta. Eläkkeelle siirtyminen näyttää merkitsevän selvää eläkeläisille tyypillistä säästeliäistä elämäntyyliä (Kiander, Riihelä & Sullström 2004, 107). Kyseinen johto-

päätös on tehty 2000-luvun alussa. Kuitenkin jo 2006-luvulle tultaessa eläkeläisten kulutus oli kasvanut huomattavasti. Tämä saattaa johtua muun muassa 2000-luvun vauraammista eläkkeelle jääneistä ihmisistä. (STT 2009.) Eläkkeelle siirtyessä ihmisen tulot ovat usein melko rajatut ja ne vaikuttavat heidän ostovoimaansa. Eläkeläisiltä löytyy kuitenkin kulutuspotentiaalia ja heidän kuluttamisensa on tilastollisesti huomattu. (Härkönen 2012, 5–6.)

Täytyy muistaa, että moniin senioritaloihin pääsee muuttamaan jo 55-vuotiaana. Keskityn kuitenkin itse opinnäytetyössäni suuriin ikäluokkiin (vuosina 1945–1949 syntyneet), sillä he muodostavat tulevaisuuden senioriasujista merkittävän osan (Mikkola & Rasila 2006, 14).

Näyttäisi siis siltä, että eläkeläisten kulutus on kasvanut. Lisäksi palveluyrittäjän näkökulmasta näyttää positiiviselta, että esimerkiksi harrastusten, kulttuurin ja erilaisten hyvinvointipalvelujen kysyntä tulee tulevaisuudessa kasvamaan (Kautto Mikko 2004, 15). Tulevaisuudessa ikääntyneet jakautuvat yhä useampaan alaryhmään ja harrastusten, terveydentilan, taloudellisen aseman tilalle muodostuu erilaisia ryhmiä (Sonkin ym. 2000, 12). *Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin* -hankkeen kannalta on oleellista tietää millaisia ihmisiä senioritaloissa asuu ja mistä he ovat kiinnostuneita. Kulttuuripalveluita tarjoavan yrittäjän tulee miettiä, miten juuri heidän liiketoimintansa saa eläkeläiset haluamaan sitä. Miten palvelu eroaa kilpailijoiden palveluista? Positiivisena puolena voi kuitenkin mainita, että senioreiden määrä ja entistä parempi terveys takaavat kulttuurituottajalle töitä moneksi vuosikymmeneksi suurten ikäluokkien parissa senioritaloissa (Vuoti 2011, 22, 30).

3. SENIORITALOT –LUPAUKSIA VAI MIELIKUVIA?

”Brändejä markkinoidaan sujuvasti, mutta kukaan ei ole määritellyt, mitä senioriasunnolla tarkoitetaan” (Kokko 2008).

Tulevaisuudessa ikäihmisten asumisratkaisuja tulee kehittää. Hallitus päätti huhtikuussa 2013 käynnistää ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman vuosille 2013–2017. Hallitus haluaa tukea ikääntyneiden asumista omissa kodeissaan mahdollisimman pitkään, mikä toisi yhteiskunnalle säästöjä laitos- ja palveluasumisessa sekä olisi asukkaiden toiveiden mukaista. (Kortelainen 2013, 8.) Özer-Kemppaisen (2005, 16–17) mukaan palvelutaloilla pyritään korvaamaan laitospaikkoja, mikä vaikuttaa erityyppisten asuntoratkaisujen kehittämiseen. Ikääntyvän väen tulisi voida valita sopiva asumisratkaisu omaan kuntoon, elämäntyyliin ja tarpeisiin nähden. Virallisesti senioriväestön asuminen on jaettu Suomessa kotihoitoon, palveluasumiseen ja laitoshoidon. (Huuskonen & Puhto 2009, 42).

Kotihoidossa asiakkaan kotiin tuodaan sosiaaliviraston kotipalveluita sekä terveystieteiden tutkimuskeskuksen kotisairaanhoidon täydennettynä yksityisten palveluntuottajien palveluilla (Vanhuspolitiinen toimikunta 2003, 8).

Henkilö, joka ei tule toimeen omassa kodissaan tai kotipalvelun turvin, on oikeutettu palveluasumiseen. Kunta on vastuussa palvelu- ja tukiasumisesta, johon kuuluvat asuntoon ja välttämättömät jokapäiväiseen elämiseen liittyvät palvelut, kuten ateriat ja siivouspalvelut. Palveluasuminen järjestetään joko palvelutalossa tai palveluasuntoryhmissä. (Özer-Kemppainen 2005, 18.)

Kun vanhus ei enää tule toimeen kotonaan eikä palveluasunnossa, siirretään hänet laitoshoidon, joka on ympärivuorokautista hoitoa henkilöille, jotka eivät tule toimeen yksinään. (mt., 20.)

Kunnat järjestävät siis pitkälti senioriasumisen. Ikäihmisten lisääntyessä on kuitenkin kehitettävä uusia asumismuotoja, sillä kunnan resurssit eivät riitä tuottamaan asumispalveluita kaikille. (Siltaloppi & Puhto 2009, 31.)

Senioritalo on 2000-luvun aikana kehittynyt asumismuoto, joka tarjoaa ikääntyneille itsenäistä asumista tukevan asuin ympäristön (Post & Tyvimaa 2010, 38). Suomessa senioriasunnot ovat yksityisiä omistus- tai vuokrasuhteessa olevia tavanomaisia asuntoja, joiden ikäraja on usein 55 vuotta. Rakennusyhtiöiden, rakennuttajien, muiden yleishyödyllisten yhteisöjen lisäksi myös kunnat markkinoivat kohteitaan se-

nioritalon nimellä. Konseptin ajatuksena on ollut, että ikääntyvä, mutta aktiivi-iässä oleva henkilö muuttaa senioriasuntoon ja ennakoi näin tulevaisuuden tarpeitaan. (Mikkola & Rasila 2006, 18; Laurinkari, Poutanen, Saarinen & Laukkanen 2005, 18.)

Senioritalo sijoittuu tavallisen asumisen ja palveluasumisen välimaastoon, mutta käsitteelle ei ole määritelty virallisia ehtoja, mikä on johtanut hyvinkin vaihteleviin kohteisiin (Post & Tyvimaa 2010, 38). Koska erillisiä kriteerejä ei ole vielä luotu sanan käyttöön, ovat fyysiset esteettömyyskriteerit samoja kuin tavallisten asuinrakennusten esteettömyyskriteerit. Senioritalot voivat olla aivan tavallisia kerrostaloasuntoja, joita on lähdetty markkinoimaan senioritalo-termillä ja jotkut jopa väittävät senioritalojen olevan pelkkää rahastusta (Kokko 2009).

Tuoteidean ympärille ole tietoisesti kehitetty brändiä, eivätkä yksittäiset toimijat käytä termiä säännönmukaisesti (Arpiainen 2012, 31). Ihmisiä hämmentää, että konseptilta puuttuu lainalainen määritelmä. *Senioritalo*-sana jää leijumaan ilmaan, eikä siitä saa kiinni. Ihminen ei tiedä, mistä hän maksaa ja mikä on senioritalossa paremmin kuin omassa kodissa. Joitakin asuntoja on jopa alkuun mainostettu senioriasuntoina, mutta termi on otettu myöhemmin pois. (mt., 31.)

Yhdistävä tekijä senioritaloissa on asuntojen ja yhteisten tilojen esteettömyys. Asunnot voidaan esimerkiksi varustaa turvalaitteilla ja niihin voi myöhemmässä vaiheessa lisätä helposti elämistä helpottavia elementtejä, kuten esimerkiksi ylimääräisiä kahvoja. (Tuppurainen 2006, 18; Post & Tyvimaa 2010, 38; Laurinkari ym. 2005, 18.) Esteettömyys ei kuitenkaan kaikissa taloissa ole suurta. Esimerkiksi helsinkiläisessä, yli 55-vuotiaille markkinoidussa talossa ainut ero naapuritalon kanssa oli, että talon rappun ovet aukesivat ja valot syttyivät automaattisesti. (Kokko 2009.) Esteettömyyden lisäksi talot sijoitetaan usein palveluiden lähelle (Post & Tyvimaa 2010, 38).

Senioritalojen konseptien heikko tuki, huono laadunvalvonta ja sitä kautta syntynyt heikko laatuvaikutelma sekä senioritalojen asemointi markkinoilla ovat laskeneet senioritalojen konseptia (Arpiainen 2012, 43). Opinnäytetyön ensimmäisessä haastattelussa kävi ilmi, että rakennuttajien henkilökuntakaan ei ollut ihan varma senioritaloistaan. Osa henkilökunnasta antoi ristiriitaisia tietoja sanoen, että heillä ei ole taloja, jonka jälkeen seuraava sanoi, että heillä on niitä. Tästä heijastui konseptin vaikeus,

koska sitä ei ole virallisesti määritelty. Myös osan yrityksen Internet sivuilta oli hankalaa löytää tietoa asunnoista, tai kuka henkilökunnasta vastaa ikäihmisten taloista.

Senioritalo-käsitteen vaikeus on saanut osan rakennuttajista kehittämään täysin oman sanan taloille. Esimerkiksi NCC markkinoi senioritaloja nimellä Aktiivikodit.

NCC:n aktiivikoti tarjoaa varttuneempaan ikään ehtineelle ihanteellisen mahdollisuuden mukavaan asumiseen. Se rakennetaan paikalle, jossa on sekä kaupalliset että hyvinvointiin ja virkistykseen liittyvät palvelut lähellä. Aktiivikoti on suunniteltu erityisesti varttuneiden asumismukavuutta ajatellen. Kerrostoissa on automaattiovilla varustetut hissit ja asunnot on suunniteltu myös liikuntarajoitteisille sopiviksi. Laadukkaaseen ja tyylikkääseen Aktiivikotiin voi rakentamisen aikana tai myöhemmin lisätä erilaisia turva- ja tukilaitteita elämää ja asumista helpottamaan. Liikkumisen helppouteen on kiinnitetty huomiota myös ulkona, samoin viihtyisään piha-alueeseen. Aktiivikoti on turvallinen omistusasunto. Se ei ole palveluasunto eikä siinä ole henkilökuntaa. (NCC 2013.)

Menestyvien yritysten salaisuus perustuu niiden kykyyn tehdä arvoa eri tavalla kuin kilpailijat. Yritykset voivat esimerkiksi kehittää suorituskykyään tai ydinosaamistaan ja käyttää niitä suorittaakseen työsuorituksia ainutlaatuisilla toimintatavoilla tai yhdistää näitä toimintoja liiketoimintaprosesseiksi, jotka eroavat kilpailijoiden prosesseista. (Shafer, Smith & Linder 2005, 202.) Edellä olevan NCC:n esittelytekstin mukaan Aktiivikodit ovat tyypillisiä senioritaloja, mutta NCC on halunnut tehdä omista rakennuksistaan uniikkeja antamalla niille kokonaan uuden nimen.

Suhtautuminen senioriasumiseen on hieman ristiriitainen. Senioriasuminen nähdään toisaalta yhteisöllisyyden lisääjänä, etenkin jos talojen yhteistilat ovat aktiivisessa käytössä. Toisaalta senioriasumiseen suhtaudutaan segregaatiota lisäävänä negatiivisena ilmiönä. Talot pyritään kuitenkin rakentamaan palveluiden tuntumaan, mikä on hyvä asukkaan kannalta. (Tuppurainen 2006, 18.) Senioriasumisliiketoiminta nähdään voimakkaasti kasvavana liiketoiminta-alueena. Tarpeiden määrä tulee lisääntymään, ja se tulee keskittymään kasvukeskuksiin. (Laurinkari ym. 2005, 3.)

3.1 Miten senioriasunnot eroavat toisistaan?

Senioritalojen erot liittyvät suurimmaksi osaksi niiden tarjoamiin palveluihin. Joissain taloissa on mahdollisuus osallistua erilaisiin aktiviteetteihin ja hoitoihin, mutta suurimmassa osassa taloista ei ole tarjolla minkäänlaisia palveluita. (Arpiainen 2012, 30.) Palvelut keskittyvät enemmän arkeen ja elämänlaatuun kuin terveyteen. Tyypillisiä palveluita ovat kampaamo, ravintola tai hieroja. (Tuppurainen 2006, 18.)

Koska opinnäytetyöni koskee senioritalojen kulttuuri- ja elämispalveluita, teen jaon senioritalojen välillä riippuen heidän kulttuuritarjonnasta. Opinnäytetyössäni tekemäni kartoituksen perusteella senioritalot voi jakaa kulttuuri- ja elämispalveluiden kannalta seuraaviin ryhmiin:

1. Talot, joissa ulkopuolinen yritys hoitaa talojen kulttuuritarjonnan

Taloissa on erillinen yritys, joka hoitaa kulttuurin tarjonnan. Yrityksen palvelutarjonta painottuu kuitenkin hoitopalveluihin. Suurin osa tarjonnasta on maksullista.

2. Talot, joissa asukkaat itse hoitavat kulttuuritarjonnan

Talojen asukkaat sopivat keskenään kulttuuritarjonnasta. Osassa taloista toiminta on erittäin aktiivista, mutta suurimmassa osassa taloissa toiminta on vähäistä. Joissakin taloissa on lisäksi erillinen asukastoimikunta, joka vastaa kulttuuritarjonnasta.

3. Talot, joissa erillinen henkilökunta hoitaa kulttuuritarjonnan

Talot, joissa erillinen henkilökunta hoitaa kulttuuritoiminnan, sijaitsevat palvelutalon yhteydessä. Senioritalojen asukkaat ovat oikeutettuja osallistumaan palvelutalon tarjontaan. Kalliola- ja Suomen settlementtiliitos S-asuntoihin on palkattu erillinen asukasisäntä.

Kartoituksen perusteella ryhmissä 1 ja 2 olevat talot näyttäisivät tarjoavan huomattavasti vähemmän kulttuuritarjontaa kuin palvelutalojen yhteydessä sijaitsevat talot.

Voidaan miettiä, johtuuko tämä ihmisten haluttomuudesta osallistua kulttuuritarjontaan vai eikö heille ole tarjottu oikeita palveluita.

Vaikka talossa ei olisi tarjolla erillisiä palveluita, on sosiaalisuutta yritetty nostattaa esimerkiksi yhteisellä kerhotilalla (Post & Tyvimaa 2010, 39). Kaikista tähän opinnäytetyön otetuista senioritalojen asunnoista löytyy kerhotila. Yhteinen tila mahdollistaa viriketoiminnan ja sen tarjoamisen taloihin.

3.2 Millaisia ihmisiä senioritaloissa asuu

Senioritaloissa asuu yleensä hyväkuntoisia ihmisiä, jotka maksavat itse asumisensa ja palvelunsa (Tuppurainen 2006, 18). Opinnäytetyössä tehdyssä ensimmäisessä haastattelussa kävi ilmi, että lähes kaikissa haastateltavissa taloissa oli asukkaina enemmän naisia kuin miehiä. Osassa taloissa ero ei ollut suuri, osassa se oli erittäin näkyvä. Mitä korkeampi asukkaiden keski-ikä oli, sen suurempi oli sukupuolien ero. Tämä johtuu naisten pidemmästä elinikäodotuksesta. Vuonna 2012 Uudellamaalla asui lähes 30 000 55–74-vuotiasta naista enemmän kuin samanikäistä miestä (Tilastokeskus 2013).

Koska senioritalojen yleisin alaikäraja on 55 vuotta, eivätkä senioritalot tarjoa päivittäisiä hoitopalveluita (vertaa palvelutalot), voidaan päätellä, että taloissa asuu suurimmaksi osaksi sekä kolmannen iän, että eläkkeelle jääviä henkilöitä.

Senioriasunnot ovat joko omistus- tai vuokra-asuntoja (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2013). Hinnat ovat usein hiukan suurempia kuin tavallisten asuntojen hinnat. Keskimäärin senioritalojen hintoihin voidaan pitää kymmenen prosentin nousua tavallisen asunnon hinnasta. Hinta johtuu suurimmaksi osaksi suuresta kysynnästä, mutta myös varustetasosta. Senioritalo-nimikkeen vaikutuksesta hinnoista ei kuitenkaan ole tehty mitään tutkimusta. (Koskela 2010.) Tästä voidaan päätellä, että senioritaloissa asuvat ovat keskimääräistä varakkaampia.

3.3 Senioritalot pääkaupunkiseudulla

Kartoituksessa pääkaupunkiseudulta löydettiin seuraavat senioritaloyritykset: Sato, IC-Kodit, Keva, Aktiiviset Seniorit, NCC, Venäläinen hyväntekeväisyysyhdistys Suomessa ry, Etera, Hely ry, OP-Pohjola, ATT/Helsingin asumisoikeus oy, Miina Sillanpään säätiö, Saga Care Finland/Esperi Care Finland oy, Kalliola & Suomen settlementtiliitto S-asunnot, Mainiovire, Folkhälsan, Vanhusten Kotiapusäätiö, Leevi ry, VVO ja Lauttasaaren vanhustentalosäätiö.

Senioritaloyritysten kulttuuritarjonnasta on kerrottu enemmän liitteessä 1 Senioritaloyritykset pääkaupunkiseudulla.

4. KULTTUURIN PARANTAVA VOIMA

”Esimerkiksi kulttuuripalvelujen käyttäjinä nuoret eläkeläiset ovat aktiivisia, ja heitä kannattaisi tässä suhteessa edelleen aktivoida, osoittavahan monet tutkimukset, että kulttuuriharrastusten täyttämä elämä on myös terveellistä elämää” (Antti Karisto 2006).

Kulttuurin luoma hyvinvointi on ollut esillä viime aikoina. On ruvettu puhumaan syrjäytymisen ehkäisemisestä, verkostoitumisesta ja henkisestä hyvinvoinnista kulttuurin avulla. (Opetusministeriö 2010, 9–10.) Suomeen on jopa rantautumassa lääkäreiden määräämät kulttuurireseptit, joita on käytetty naapurimaassamme Ruotsissa jo vuosia (Sykkö Riitta-Maija 2013). Hyvinvoinnin osatekijöinä ovat itsensä toteuttaminen ja mielekäs vapaa-ajan tekeminen (Allardt 1976, 46–47). Voiko taidetta siis sanoa lähes välttämättömäksi ihmisen elämään?

Kulttuurin parantavasta voimasta on tehty erilaisia tutkimuksia. Ruohonjuuritasolla jokainen voi itse miettiä piristyykö, jos esimerkiksi käy katsomassa hyvän teatteriesityksen tai osallistuu runon lausuntaan. Hohenthail-Antel (2006, 14) esittelee teoksessaan *Kutkuttavaa taidetta* Hanna-Liisa Liikasen listaamia taiteen ja kulttuurin sosiaa-

lisiä vaikutuksia. Liikasen mukaan taide antaa elämyksiä ja taidenautintoja osana ihmisen tarpeita. Kulttuuritoiminnalla ja taiteella on yhteys hyvään terveyteen, ja kulttuuritoiminnan ja harrastamisen myötä syntyy yhteisöllisyyttä ja verkostoja, jotka auttavat hallitsemaan elämää paremmin. Taiteeseen osallistuminen saa ihmiset tuntemaan itsensä onnellisimmiksi ja terveemmiksi. Luovuudesta ihminen saa tulevaisuudentoivoa, sillä se vahvistaa luottamusta siihen, että stressaavista ja ongelmallisista tilanteista pystytään selviytymään. Vanhetessaan ihminen kuitenkin kohtaa vaikeita tilanteita, joista selviytyäkseen ihmisen täytyy olla toiveikas ja omata kypsää sisäistä näkemystä sekä positiivista mielikuvaa tulevaisuudesta. (Emden ja Lampikoski 2001, 32–33.)

Myös kunnat ovat huomanneet kulttuurin parantavan vaikutuksen ja alkaneet panostamaan siihen. Tulevaisuudessa kulttuuripalveluilla kunnassa on yhä kasvava merkitys hyvinvoinnin edistäjänä ja huomiota kiinnitetään yhä enemmän ennaltaehkäisevään toimintaan. (Kunnat.net 2013.) Harrastus-, virkistys- ja kuntoutustoiminta sekä mahdollisuus vertaistukeen ovat tärkeitä sekä ikääntyneille että heidän omaishoitajilleen (Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kunta liitot 2008, 22).

4.1 Sosiaaliset verkostot voimavarana

Mediassa on nostettu esille syrjäytyneet vanhukset. Kirkon yhteisvastuu-keräys - tiedote (Kirkkopalvelut Oy, 2013) kertoo Vanhustyön keskusliiton tutkimuksesta, jonka mukaan kolmannes yli 65-vuotiaista suomalaisista tuntee itsensä yksinäiseksi. Täysin yhteiskunnasta syrjäytyneiden eläkeläisten todellista määrää ei tiedetä. Sama tiedote kertoo myös, että Tilastokeskuksen kuolinsyytutkimuksen mukaan vuosittain joka toinen päivä yksi yli 65-vuotias suomalainen tekee itsemurhan. Määrä on pöyristyttävä ja lisää kulttuurin tarvetta. Kulttuuripalveluiden tarjoaminen senioritaloissa kasvattaa senioritaloyritysten moraalista arvoa. Omalla tavallaan yritykset kantavat yhteiskunnallista vastuuta. Senioritaloyritykset voisivat käyttää markkinoinnissa myös samaa näkökulmaa: ”X ehkäisee syrjäytymistä järjestämällä erilais- ta kulttuuritoimintaa talon asukkaille joka viikko” tai ”Ehkäise syrjäytyminen tue kulttuuria”.

Ikääntyminen voimavarana -raportti (2004, 73) esittelee Tuomisen listaamia sosiaalisen verkoston voimavaroja ikääntyneille ihmisille. Sosiaalinen verkosto muun muassa muodostaa ikäihmisen arkielämän perustan, auttaa käsittelemään vaikeita elämäntilanteita sekä vaikuttaa jatkuvasti ikääntyneen valintoihin ja päätöksentekoon. Ikäihminen kaipaa vertaistukea ja samanikäisten kanssa toimiminen laskee paineita, koska kenenkään ei tarvitse pelätä mokaamista, kun tehdään yhdessä samanikäisten kanssa (Hohenthal-Antin 2006, 47).

4.2 Kulttuuritoiminta vai virikeharrastus

Usein vanhustyössä puhutaan viriketoiminnasta, jonka tehtävänä on aktivoida ihmisiä. Toimintana on esimerkiksi askartelua, musiikkia ja kirjallisuutta. Sana *viriketoiminta* antaa kuvan ikäihmisistä ainoastaan kulttuurin vastaanottajina ja ohjatun toiminnan kohteina. Sanat *taide-*, *elämys-* ja *kulttuuritoiminta* luovat paremmin kuvan, positiivisemmasta osallistuvasta ja vuorovaikutteisesta kanssakäymisestä.

Opinnäytetyön kartoitusta tehdessäni huomasin, että moni vastaaja ei aluksi ymmärtänyt sanaa *kulttuuripalvelut*. Vasta, kun käytin sanaa *viriketoiminta*, vastaajat ymmärsivät, mistä on kyse. Kulttuuripalvelu saatetaan tuntea hienoksi korkeakulttuuriesitykseksi. Kulttuuripalveluilla tarkoitetaan kuitenkin kaikkia taidetapahtumia ja muotoja. Kulttuuripalvelu voi yhtä hyvin olla balettiesitys kuin osallistujien maalauskurssi. *Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin* -hankkeelle laatimassani projektisuunnitelmassa kulttuuripalveluille on pyritty löytämään uusia näkökulmia ja osallistumismahdollisuuksia. Käytän kulttuuripalveluista nimitystä *kulttuuri- ja elämyspalvelut*. Tällä pyrin osoittamaan, että vaikka askartelukin on hauskaa ja viihdyttävää, on kulttuuripalveluista pyritty tekemään syvempiä ja uniikkeja. Tämä on perustelu myös sille, että palvelut ovat maksullisia joko rakennuttajille tai asukkaille.

4.3 Miten taide näkyy senioritaloissa

Esittelen seuraavaksi esimerkkejä kulttuurin näkymisestä senioritaloissa. Esimerkit ovat peräisin omasta kartoituksestani.

Sato, Hoiva Oy

Sato omistaa pääkaupunkiseudulla 11 senioritaloa, joista osaan palveluita tuottaa Diakonialaitoksen Hoiva Oy. Vaikka Hoiva Oy on keskittynyt hoitopalveluihin, on senioritaloissa myös erillistä viriketoimintaa muutaman kerran kuukaudessa. Sadon asiakaspalvelu puhuu itse senioreiden ryhmätoiminnasta. Asukkaat saavat myös järjestää itse taidetoimintaa ja tilata niitä ulkopuolisilta tarjoajilta. Hoiva Oy:n järjestämä viriketoiminnan maksu sisältyy asukkaiden maksamaan palvelumaksuun.

Miina Sillanpään Säätiö

Miina Sillanpää on rakentanut yhden senioritalon pääkaupunkiseudulle. Talo sijaitsee Palvelukoti Wilhelmiinan yhteydessä. Kulttuuritarjontaa on viikoittain ja se on maksutonta. Ohjelmaan kuuluu muun muassa haitarin soittamista, harrastuskuoro ja musiikkiesityksiä.

OP-POHJOLA

Kultainen Hauki on OP-Pohjolan rakennuttama senioritalo. Talon asukkaat ovat käyneet yhdessä teatterissa ja muissa esityksissä, mutta toiminta on hyvin vähäistä. Ainoa vakituinen kulttuuritoiminta on asukkaiden järjestämä kirjapiiri.

Hely ry

Hely ry:n senioriasunnot ovat palvelukeskuksien yhteydessä ja senioritalon asukkaat saavat osallistua palvelukeskuksien toimintaan maksutta. Tarjolla on esimerkiksi teatteria, runoja, bingoa, runoraatia ja jazzia. Suurin osa tarjonnasta on talon itse tuottamaa, mutta myös ulkopuoliset tahot voivat tarjota ohjelmaa. Kulttuuritarjonnasta vastaa palvelutalojen viriketoiminnan johtaja.

Ensimmäisessä haastattelussa nousi esille kaksi rakennuttajaa innovatiivisella otteella taidetoimintaa kohtaan: Folkhälsan ja Aktiiviset Seniorit.

Folkhälsanilla on ruotsinkielisille senioreille suunnattuja asuntoja. Yhtiöllä on pääkaupunkiseudulla kolme senioritaloa, jotka kaikki sijaitsevat palvelutalon yhteydessä. Espoossa sijaitseva senioriasuntola on suuntautunut erityisesti kulttuuriin ja musiikkiin. Talo tekee yhteistyötä muun muassa *Musikinstitutet Kungsvägen* -

musiikkioppilaitoksen ja *Stiftelsen för finlandssvensk kultur* -säätiöiden kanssa. Talossa on kulttuuritarjontaa lähes päivittäin, ja ohjelma julkaistaan kerran kuukaudessa ilmestyvässä *Kompassen*-lehdessä. Osa palveluista on maksullisia ja osa maksuttomia.

Folkhälsan-talot eivät tavoita ainoastaan senioreita, vaan taloissa halutaan yhdistää eri sukupolvet. Tästä johtuen esimerkiksi Vantaalla oleva talo sijaitsee päiväkodin yhteydessä ja sen kanssa tehdään paljon yhteistyötä. Onkin hyvä idea yhdistää eriikäisten toimintaa, sillä ryhmät tukevat toisiaan omilla vahvuuksillaan. Talojen lähtökohtana tulisikin olla senioreiden mahdollisuus elää omaehtoisesti mielekästä elämää tavallisissa asunnoissa kaikenikäisten keskellä (Välikangas 2010, 10).

Aktiivisten Senioreiden Loppukiri -talo on omien sanojensa mukaan yhteisöllinen talo. Talon konsepti on uudenlainen ja kaikki asukkaat osallistuvat yhteisiin töihin ryhmissä. Asukkaat päättävät itse kulttuuritarjonnasta. Talo tekee yhteistyötä muun muassa vieressä sijaitsevan Metropolia ammattikorkeakoulun kanssa. Suurin osa talon asukkaista on aktiivisia ja harrastaa myös talon ulkopuolella. Kulttuuripalvelut ovat maksullisia ja vapaaehtoisia.

Post ja Tyvima (2010) mukailevat Välikangasta teoksessaan *Itsenäisesti asuville ikääntyneille suunnatut asumisratkaisut*, jonka mukaan tulevaisuuden seniorikohteet pitäisi nähdä kaikille alueen asukkaille tarkoitettuna voimavarana ja palvelukeskittymänä. *Loppukiri* on hieno esimerkki asumisratkaisusta, jossa asukkaat itse tuottavat ja järjestävät toimintaa. *Loppukiri* voisi halutessaan kasvaa alueensa kulttuuripisteeksi vuokraamalla esimerkiksi toimi- tai näyttelytilaa.

4.4 Kerhohuoneet kulttuurin keskuksina

Kaikissa ensimmäisessä haastattelussa selvitetystä senioritaloyrityksissä on erillinen kerhotila, jossa asukkaat voivat harrastaa ja viettää aikaa. Kerhohuoneissa järjestetään eniten kokoontumisia ja liikuntatoimintaa. Osassa taloissa kerhohuoneen käyttö on erittäin aktiivista, osassa tila seisoo tyhjiään. Rakennustoimisto Pohjola Oy:n taloissa asukkaat käyttävät aktiivisesti kerhotilaa, jossa järjestetään esimerkiksi kahvit-

teluhetkiä, syntymäpäiväjuhlia ja ulkoistetun fysioterapeutin palveluita. Tiloissa ei kuitenkaan järjestetä suoranaisesti kulttuuri- tai elämisharrastuksia. NCC:n projektipäällikkö Juha Seppälä kertoi, miten ikävää on, että useissa NCC:n taloissa kerhohuoneet ammottavat tyhjyyttä. Käyttämätön kerhotila ei palvele sen tarkoitusta ja on turhaa rakennustyötä. Tästä johtuen palveluiden tarjoaminen kerhohuoneisiin olisi toivottavaa myös rakentajalle. (Juha Seppälä, suullinen tiedonanto, 26.3.2013.)

Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin -hankkeessa kulttuuri- ja elämispalvelut jaetaan kolmeen ryhmään riippuen niiden toteutuspaikasta. Suurin osa palveluista toteutetaan kerhotiloissa. Yhteistyö kulttuurilaitosten kanssa ja elämystoiminta suuntautuvat ulos senioritaloista, mutta osa näidenkin kurssien toiminnasta voidaan toteuttaa myös kerhotiloissa, kuten esimerkiksi elämystoiminnan opetuskerrat. Ryhmät ovat seuraavat:

- 1) Kiinteä toiminta kerhotiloissa
- 2) Yhteistyö kulttuurilaitosten yleisötyön kanssa
- 3) Elämystoiminta

5. KEHITYSNÄKYMÄT KULTTUURITUOTTAJILLE & RAKENNUTTAJILLE

”Vaikka valtavia elämäntapakumouksia ei tapahtuisikaan, pienetkin muutokset voivat merkitä suuria, kun ne kerrotaan muutoksentehtävien – suurten ikäluokkien – suurella lukumäärällä” (SLU 2006).

Suurten ikäluokkien siirtyessä eläkeikään monella palveluntuottajalla herää toiveet uusista markkinoista. Kolmannessa iässä olevat henkilöt tulevat olemaan koulutettuja, vauraampia ja terveempiä kuin edeltäjänsä. Ikääntyneet kaipaavat yhä enemmän uusia palveluita, kuten uusia harrastuksia ja kulttuuria. Myös erilaisten hyvinvointipalveluiden merkitys kasvaa. Ihmiset kuluttavatkin terveyteen ja kulttuuriin yhtä paljon. (Kautto & Koskinen 2004, 8, 15, 62.)

Opinnäytetyöni aikana en löytänyt yhtään yritystä Suomesta, joka tarjoaisi ainoastaan kulttuuripalveluita senioritaloihin. Johtopäätökseni perustuvat toteuttamiini haastatteluihin ja laajaan tiedon etsintään Internetistä. Suomessa on olemassa palveluntarjoajia, jotka tuottavat erilaisia palveluita senioreille suoraan kotiin. Palvelut painottuvat kuitenkin erilaisiin terveys- ja kodinhoitopalveluihin kuten esimerkiksi lääkkeiden antamiseen ruuan laittoon ja siivoamiseen. Palveluiden markkinoinnista saa kuvan, että ne tavoittelevat enemmän niitä ikäihmisiä, jotka tarvitsevat oikeasti apua, eikä niinkään senioritaloissa asuvia aktiivisia senioreita. Maastamme löytyy satoja sosiaali- ja terveyspalveluita myyviä yrityksiä (Sonkin ym. 2000, 10). Esimerkkejä senioripalveluita tarjoavista yrityksistä ovat Mainio Vire, Hoiva Oy ja Espero Care Oy. Mainiovire tarjoaa senioreille kotipalveluina kotiateria- ja kauppapalvelut, kotihoitopalvelut ja turvapuhelinpalvelut (Mainio Vire oy 2013), Hoiva Oy:ltä voi tilata muun muassa apua peseytymiseen, pukeutumiseen, ruuan laittoon ja terveydentilan seuraamiseen (Diakonissalaitoksen Hoiva oy 2013). Espero Caren yhtenä kotihoidon osana on viriketoiminta. Viriketoiminta on ohjattua ja sitä voi tilata esimerkiksi senioritaloihin ja itsenäisesti asuvan eläkeläisen kotiin. Toiminta on muun muassa jumppa- ja ulkoiluretket, tietovisailut, seurapelit ja teatteri-illat. (Espero Care oy 2013.) Kartoitustani tehdessä havaitsin, että senioritaloissa tarjotaan selvästi liikuntaa enemmän kuin taidetta. Liikunnan voi tietenkin lukea myös kulttuuriksi ja sen terveydelliset puolet ovat yleisesti tiedossa. Kulttuurin tarjonta aktiivisille senioritaloasukkaille on kuitenkin uusi toimiala, johon uskon tulevan tekijöitä tulevaisuudessa.

Kulttuuri- ja elämispalveluiden täytyy olla loppuun asti kehitetty. Senioritalojen asukkaat ovat terveitä ja voivat harrastaa myös muualla. Taloissa tarjottavissa palveluissa on oltava jotakin ainutlaatuista, mikä saa kuluttajan valitsemaan juuri sen palvelun. Tietenkin, jos taidetarjonta on maksuton asukkaalle, osallistuu asukas siihen helpommin. Maksu on myös voitu sisällyttää asukkaan maksamaan kuukausittaiseen palvelumaksuun. Yhtenä vaihtoehtona on tarjota sekä maksuttomia että maksullisia palveluita. Senioritaloyritys tarjoaa osan kulttuuritarjonnasta ja markkinoi tätä. Tämän lisäksi asukas voi vielä osallistua maksullisille kursseille. Jos asukas pitää maksuttomasta tarjonnasta, pitää hän todennäköisesti myös maksullisesta.

Kulttuuripalveluiden tarjoaminen senioritalojen asukkaille on hyvä kilpailuetu. Pohjolan Sanomien teettämän Tanja Tyvimaan haastattelun mukaan seniorit haluavat tuntea itsensä aktiivisiksi, tärkeiksi ja nuorekkaiksi (Pohjolan Sanomat 2010, 14). Valmiit innovatiiviset taide- ja kulttuurikurssit luovat kuvaa innostavasta asuinympäristöstä, jossa ei pidä jäädä makaamaan sängyn pohjalle. Useat ikäihmiset haluaisivat kokeilla uusia asioita, mutta eivät ole tarpeeksi aktiivisia etsimään tietoa esimerkiksi Internetistä. Kun kurssit ovat suoraan oman asuntonsi yhteistiloissa, riittää että menee itse vain paikan päälle.

5.1 Senioritalojen erottuminen muista

Markkinoiden kehittyessä on senioritalojen muututtava mukana erottuakseen ja säilyttääkseen kilpailukykyänsä. Yritysten arvolupausten lunastaminen määrittellään tuote- ja palvelukomponenteilla. Toisin sanoen tuote- ja palvelukomponentit määrittelevät miten yritys luo asiakkailleen arvoa. Perinteisesti yritykset pyrkivät sijoittumaan oikealle paikalle arvoketjussa tuottamalla markkinoiden kannalta optimaalisia tuotteita tai arvoa lisääviä palveluja. Yritykset joutuvat kuitenkin verkostoitumaan nykyään yhä laajempiin ja monimutkaisimpiin tuottajaverkostoihin ja tuottamaan siten palveluita ja tuotteita yhdessä useiden muiden toimittajien kanssa. Tuotteita ja palveluita täytyy siis jatkuvasti kehittää, jotta yritys pystyy vastamaan nykyisen kysynnän lisäksi myös tulevaan. (Huuskonen & Puhto 2009, 22.)

Tieto- ja tunneaineiksia sisältävät mielikuvat vaikuttavat siihen, minkälaisia valintoja ihmiset tekevät, miten he tekevät päätöksiä, miten he suhtautuvat johonkin asiaan ja miten he toimivat tietyissä tilanteissa (Aula & Heinonen 2002, 38). Mielikuvien painoarvo lopullisessa ostopäätöksessä on suuri. Mielikuvat vaikuttavat paljon esimerkiksi siihen, mikä tuote yleensä huomataan, miten se tulkitaan, mitä siitä muistetaan ja miten muistettu lopulta vaikuttaa käyttäytymiseen, eli ostamiseen. (Lindroos, Nyman & Lindroos 2005, 28.) Markkinoinnissa onkin sekä kyse ihmisten mielikuviin vaikuttamisesta, että myös mielikuvan aikaansaamisesta markkinoitavalle asialle (Rope & Mether 2001, 10).

Senioritaloja ei ole onnistuttu erilaistamaan myönteisillä mielikuvilla muista asumisratkaisuksista tai näyttämään, mitä etua senioriasumisesta syntyy (Arpiainen 2012, 46–47). Senioritaloyritysten tulisi kehittää brändiään, sillä brändillä yritys voi suoraan erottua kilpailijoistaan ja kehittää markkinointistrategiaansa (Kapferer 1992, 46).

Palveluiden kohdalla senioritalojen laajentamisessa lähialueen palveluihin ei ole vielä onnistuttu (Välikangas 2009, 76). Esimerkiksi Kevan Internet-sivuilla lukee, että Mainiovire tuottaa kulttuuripalveluita senioriasuntoihin, mutta Kevan asuntosihteeri Eija Juhola kertoo, että Mainiovire ei tuota kulttuuripalveluita (Eija Juhola, suullinen tiedontano, 31.2.2013). Samoin Eteran asunnoissa oli aluksi tarkoitus, että he tekisivät yhteistyötä vieressä olevan Untuva -palvelutalon kanssa, mutta yhteistyöhön kehittämiseen ei ole riittänyt aikaa eikä resursseja. (Anne Piironen, suullinen tiedonanto 1.3.2013)

Eläkeläisten ostokäyttäytymiseen vaikuttaa usein muut tekijät kuin kronologinen ikä. Ikääntyneet eivät tunne itseään ikäisekseen vaan oma ikä koetaan pikemminkin oman elämäntyylin ja -tilanteen kautta. (Post & Tyvimaa 2010, 17.) Myersin & Lumbersin mukaan (2008) jos halutaan vaikuttaa ikääntyneiden ostokäyttäytymiseen, tulisi keskittyä heidän kokemaansa ikään kronologisen iän sijasta (Post & Tyvimaa 2010, 17). Assaelin (1992) mielestä seniorit kokevat olevansa usein liian nuoria ja hyväkuntoisia käyttämään ikääntyneille suunnattuja tuotteita, minkä takia niitä vierokсутaan (Post & Tyvimaa 2010, 18). Ikääntyminen tulisi osoittaakin markkinoimisessa uutena kautena aktiivisuuteen ja uudenlaisten elämis- ja kulutusmahdollisuuksiin (Jyrkämä 2005, 307).

Kulttuuritarjonta antaa tärkeän osan senioritalojen markkinointiin, mutta sen ei mielestäni kannata olla pääosassa. Kulttuuri- ja elämyskursseja ei saa väkisin tarjota potentiaalisille asukkaille. Henkilölle ei saa tulla olo, että tarjontaan on pakko osallistua ja koko asuminen on pelkkää taidetta.

5.2 Haasteet

Palveluiden kustannusten kattaminen voi osoittautua haastavaksi (Post & Tyvimaa 2012, 52.). Ovatko senioritaloyritykset tai yksityiset asiakkaat halukkaita maksamaan palveluista? Tulevaisuuden senioriasumisen mahdollisuudet ovat kevyen palveluasumisen tarjoamisessa, mutta sille ei ole löydetty vielä oikeaa muotoa. (Huuskonen & Puhto 2009, 51.) Hyvinvointia senioritaloihin hankkeen yhtenä tavoitteena on kulttuuri- ja elämyskonseptin luominen. Palvelukonsepti kertoo, millaisia kulttuuri- ja elämyspalveluita talossa kannattaa tuottaa ja miten ne on hyödyllisintä toteuttaa. Kurseja markkinoidaan kirjallisilla mainoksilla suoraan asukkaiden kotiin, sekä kerhotilassa pidettävissä info-tilaisuuksissa. Kulttuuritarjonnasta tehdään erittäin helposti lähestyttävää sekä visuaalisesti ja sisällöllisesti kiinnostavaa.

Senioriasumisen liiketoimintamallista puuttuvat pitkäaikaiset kumppanit. Jotta palveluita voitaisiin kehittää kestävämpään ja edelleen laadukkaampaan suuntaan, pitäisi pystyä solmimaan pitkiä suhteita. Yritysten tulisi solmia yhteistyösopimuksia eri osalueiden palveluntuottajien kanssa, sillä tämä parantaa laatua ja säästää kustannuksissa. Yhteistyöllä saadaan aikaan hedelmällinen lopputulos. (Huuskonen & Puhto 2009, 51.) Mosaiikki-talot ovat esimerkki jo solmitusta yhteistyöstä, jossa Tapiolaryhmä, VVO ja Helsingin Diakonialaitoksen konserniin kuuluva Cecilia Hoiva tuottavat yhdessä hyvinvointiasuntoja ja mainostavat hanketta pitkäaikaisena yhteistyönä. Mosaiikki-taloja rakentaessa on haluttu ottaa huomioon muun muassa hyvinvointiasuminen asiakkaita kuunnellen. (Lähi-Tapiola 2008.)

6. KULTTUURI- JA ELÄMYSPALVELUITA SENIORITALOIHIN –HANKE

”Eläkkeellä päästyä ihminen voi päästä luovuuden häpeättömään tilaan” (Hohenthal-Antin 2006).

Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin -hankkeessa kehitetään senioritaloissa tarjottavia kulttuuri- ja elämispalveluita yhdessä senioritaloyritysten ja asukkaiden kanssa. Senioritaloyrityksille luodaan kulttuuripalveluista palvelumalli, jonka he ottavat huomioon senioritalo-asukkaille tarjottavissa palvelukokonaisuuksissa. Lisäksi hankkeen tarkoitus on työllistää tulevaisuuden kulttuurituottajia tarjoamalla heille osallistumista palvelutuotantoon. Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) kehittää mallin, jonka avulla kulttuurituottajaopiskelijat ja kulttuurituottajat pystyvät kestäväällä tavalla osallistumaan palvelutuotantoon ja osaltaan ratkaisemaan yhteiskunnallisesti merkittäviä kolmannen iän kysymyksiä terveyden ja hyvinvoinnin kannalta.

Kehitettävää palvelumallin rakennetta testataan yksittäisillä piloteilla. Palvelutarjonta pitää sisällään uudenlaisia kulttuuri- ja elämispalveluita, jotka erottavat ikäspesifin asumismuodon muista asumismuodoista. Kulttuuritarjonta on massavirrasta poikkeavaa ja osallistuvaa. Pilottikurssien kohdalla on mietittävä, tehdäänkö kurseista sukupuolisesti jakavia. Naiset ovat kulttuurin suurkuluttajia ja käyvät miehiä enemmän konserteissa, teatterissa, taidemuseoissa sekä ovat myös aktiivisia taideharrastamisessa. Monelle eläkkeelle jääneelle naiselle kulttuuri- ja harrastuspalvelut merkitsevätkin paljon. (Karisto & Konttinen 2004, 70.) Ensimmäisessä haastattelussa kävi ilmi, että pääkaupunkiseudun senioritaloissa asuu enemmän naisia kuin miehiä, mutta ero ei kaikissa taloissa ole kovin suuri. Koska kuitenkin naiset ovat aktiivisempia aloittamaan kulttuuriharrastuksia, suurimman osan kurseista tulisi olla molempia sukupuolia kiinnostava. Tällöin naiset saavat ehkä aviomiehensäkin mukaan harrastukseen. Toki pilottitarjottimeen voi laittaa myös muutaman, spesifinkin kurssin, joka on ensisijaisesti suunnattu toiselle sukupuolelle.

6.1 Rahoitus ja kustannuslaskelma

Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin -hankkeeseen haetaan rahoitusta Tekesin Rakennettu Ympäristö 2009–2014 -ohjelmasta. Ohjelmaan otetaan mukaan tekijöitä, jotka haluavat uudistaa alan toimintatapoja ja prosesseja. Lähtökohtana ovat käyttäjien tarpeet ja niiden asettamat vaatimukset rakennetun ympäristön toimivuudelle ja laadulle. (Tekes 2013.) Tutkimusorganisaatioille, joihin Humak

kuuluu, järjestetään hakuja, joista tiedotetaan erikseen. Opinnäytetyötä tehdessä keväällä 2013 Tekes ei ole vielä julkaissut uuden haun alkamisajankohtaa, mutta työryhmä olettaa, että haku tulee avautumaan kesän 2013 tienoilla. Yleensä haku on ollut kerran kahdessa vuodessa, ja kesällä 2013 edellisestä hausta tulee kuluneeksi kaksi vuotta.

Jotta hankkeelle voidaan hakea rahoitusta TEKES:ltä, tulee siinä olla mukana kolme yhteistyöyrittäjästä. Yhteistyökumppaneiksi haetaan senioritaloyrityksiä.

Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin -hankkeen hankebudjetti jakautuu seuraavanlaisesti: Tekes rahoittaa hankkeesta 60%:a, Humak 10-30%:a ja yritykset vähintään 10%:a. Kokonaisbudjetti noin kahden vuoden hankkeeseen on 250 000 euroa. Ostopalveluihin varataan paljon rahaa, jotta palveluntuottajilta voidaan ostaa työpanosta. Kustannuslaskelma on projektisuunnitelmassa kohdassa 7.9 Kustannusarvio.

Riippuen senioritaloyrityksestä, kulttuuripalveluita tarjotaan hankkeen aikana eri senioritaloissa viikoittain tai harvemmin. Palveluita tulisi kuitenkin tarjota suhteellisen usein, mikäli senioritaloyritys käyttää markkinoinnissaan vahvasti kulttuuri- ja elämyspalveluiden tarjoamista talossaan. Tällöin muutaman kerran vuodessa järjestetty kulttuuritapahtuma ei lunasta tätä lupaus.

6.2 Yhteistyökumppanien kartoitus

Opinnäytetyön toinen haastattelukierros toteutettiin senioritaloyritysten vastaaville henkilöille. Haastattelujen tarkoituksena oli tutkia rakennuttajien mielenkiintoa itse hanketta kohtaan ja mahdollista halukkuutta ryhtyä yhteistyöhön. Haastatteluissa ei kuitenkaan puhuttu taloudellisesta panostuksesta ja sovittu mitään vaan neuvottelut ja haastattelut jatkuvat edelleen opinnäytetyön jälkeen.

Toiseen haastatteluun osallistui NCC, Etera ja Rakennustoimisto Pohjola Oy.

NCC

Aktiivikoti on hyvä valinta, kun esimerkiksi vanha asunto tuntuu liian suurelta, työläältä tai on tullut remontin aika (NCC 2013).

NCC on Pohjoismaiden johtavia rakennus- ja kiinteistöjohtajia (NCC 2013). NCC tarjoaa yli 50-vuotiaille Aktiivikoteja. NCC:llä on neljä senioritaloa pääkaupunkiseudulla. Asunnoissa ei ole erillistä henkilökuntaa, eikä taloissa järjestetä erillistä viriketoimintaa. Mikäli asukkaat harrastavat itsenäisesti kulttuuritoimintaa, NCC ei ole siitä tietoinen. (Juha Seppälä, suullinen tiedonanto, 26.3.2013.)

NCC kehittää yhdessä YH Länsi oy:n ja Kotosalla Säätiön kanssa *Kotosalla-koteja*. Asumismuoto on tarkoitettu yli 55-vuotiaille, jotka pärjäävät itsenäisesti kodeissaan, mutta jotka haluavat saada samalla palveluita, seuraa ja toimintaa. Kotosalla-koteja on rakennettu tähän mennessä Länsi-Suomeen. Taloissa on mahdollista osallistua viriketoimintaan, joka on esimerkiksi tuolijumppaa, miesten jumppaa ja kahvitteluhetkeä. Tarjontaa on lähes joka päivä. (Kotosalla 2013.)

Haastattelin projektipäällikkö Juha Seppälää. Seppälä on ollut muun muassa kehittämässä NCC:n senioritalokonseptia 1990-luvulla. NCC on kiinnostunut erilaisten kulttuuri- ja elämyspalveluiden tarjoamisesta. Ongelmana Seppälä piti erityisesti tekijöiden puuttumista. NCC olisi valmis tarjoamaan palveluita, jos joku hoitaisi sen heidän puolestaan. NCC koetaan mahdollisena yhteistyökumppanina Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin -hankkeeseen. (Juha Seppälä, suullinen tiedonanto, 26.3.2013.)

ETERA

Esteetöntä elämää senioriasunnoissa (Etera 2009).

Etera on keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö, joka vakuuttaa kaikkien toimialojen työntekijöitä ja yrittäjiä. Eteran vuokrattavat seniorikodit on tarkoitettu ensisijaisesti yli 55-vuotiaille. (Etera 2013.) Markkinointinsa mukaan Etera painottaa etenkin esteetömyyteen ja viihtyvyyteen. Eteran taloissa ei ole erillistä henkilökuntaa eikä Etera järjestä kulttuuritarjontaa. Pääkaupunkiseudulla sijaitseva senioritalo sijaitsee Untu-

va-palvelutalon vieressä ja alkuperäinen suunnitelma on ollut, että senioritalon asukkaat voisivat osallistua palvelutalon viriketoimintaa. Idea ei kuitenkaan ole toteutunut. (Anne Piironen, suullinen tiedonanto, 1.3.2013.)

Eteran kiinteistöjohtaja Timo Sotavallan mukaan Etera ei järjestä kulttuuritarjontaa, eikä se ole palkkaamassa erillistä henkilökuntaa siihen. Etera on kuitenkin harkinnut nyt Helsinkiin suunnitteilla olevaan kohteeseen yhteistyötä kulttuurialan toimijan kanssa, mutta mitään päätöksiä asioista ei ole vielä tehty. Keskustelut Eteran kanssa jatkuvat opinnäytetyön jälkeen. (Timo Sotavalta, suullinen tiedonanto, 15.4.2013.)

RAKENNUSTOIMISTO POHJOLA OY

Eloisa-kotien asukkaiden yhteiset kerhohuoneet mahdollistavat mukavan yhdessäolon, kokemusten ja ajatusten vaihdon sekä monet harrastukset. Yksin ei tarvitse olla, ellet itse niin halua. (Rakennustoimisto Pohjola Oy, 2013.)

Rakennustoimisto Pohjola Oy on Pirkanmaalla toimiva perheyritys, jonka asuntotuotantoon kuuluu lähes 8000 asuntoa. Pohjolan senioritalot ovat omistusasuntoja ja niiden ympärille on kehitetty Eloisa-koti konsepti. (Rakennustoimisto Pohjola Oy 2013.)

Yrityksellä ei ole tällä hetkellä senioritaloja pääkaupunkiseudulla, mutta ensimmäinen talo nousee Espooseen syksyllä 2014. Jo rakennetut talot sijaitsevat Valkeakoskella, Riihimäellä ja Lohjalla. Rakennustoimisto Pohjola Oy on kuitenkin kiinnostunut Kulttuurija- ja elämispalveluita senioritaloihin -hankkeesta, joten sitä pidetään potentiaalisena yhteistyökumppanina.

Haastattelin Pohjolan Heli Toukoniemeä ja Henna Korpiniemeä. Heli Korpiniemi on projektipäällikkö ja vastaa Eloisa-konseptista. Henna Korpiniemi on Espoon kohteen projektipäällikkö ja Eloisa-tiimin jäsen.

Pohjolan kaikissa taloissa on kerhohuoneet, joiden toiminnasta vastaa asukaskunta. Asukaskunta kootaan jo rakennusvaiheessa, ja yleensä se koostuu muutamasta asukkaasta. Kerhohuoneet ovat aktiivisesti käytössä. Tiloissa järjestetään muun muassa asukkaiden tapaamisia, kahvitteluhetkiä, tuolijumppaa ja syntymäpäiviä. Lisäksi

osissa kerhohuoneissa käy ulkoistettuna, maksullisena palveluna hieroja ja fysioterapeutti. Vaikka toiminta kerhohuoneissa on aktiivista, eivät asukkaat järjestä suoraan ulkoisen ohjaajan vetämää kulttuuritoimintaa.

Rakennustoimisto Pohjola haluaa tarjota asukkailleen kulttuuritarjontaa, mutta ei halua itse olla järjestäjänä. He ovat kiinnostuneita Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin -hankkeesta riippuen, mikä heidän taloudellinen panostuksensa olisi. Korpiemi ja Toukoniemi molemmat toivoivat, että heihin ollaan yhteydessä hankkeen edetessä.

Toisessa haastattelussa kävi ilmi senioritaloyritysten halu kehittää kulttuuritoimintaa, mutta haluttomuus itse osallistua sen tuottamiseen. Yritykset kaipaavat tuottajaa, joka hoitaa kaiken kulttuuri- ja elämispalveluiden tarjonnan. Tämä tulee näkymään varmasti tutkimushankkeessa, kun kulttuurikurssien ansaintalogiikkaa mietitään. Vaikka yritykset haluavat ulkoisen kulttuuritarjonnan taloihinsa, kuinka paljon he ovat valmiita maksamaan siitä vai meneekö maksu asukkaille?

Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen tapaan Sadon aluepäällikön Anna Kulkin sekä ainakin S-asuntojen ja Saga Care Finland:n -edustajat.

6.3 Hankkeen projektisuunnitelma

Tein alustavan projektisuunnitelman *Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin* -hankkeelle ja se oli opinnäytetyöni tärkein osa. Projektisuunnitelmaan on otettu perusteluja ja tekstejä suoraan opinnäytetyöstä, sillä opinnäytetyön teoria tukee hanketta. TEKES:n ohjeiden mukaisesti projektisuunnitelma pitää sisällään seuraavat kohdat: lähtökohta, mitä, tavoitteet, toimenpiteet, miksi, toteutus, aikataulut, riskit ja kustannusarvion.

Projektisuunnitelmani perustelee, miksi hanke toteutetaan, mitä on tarkoitus saada aikaiseksi ja mitkä ovat hankkeen tärkeimmät tavoitteet. Toimenpiteissä kerron kuinka asetettuihin tavoitteisiin päästään. Esittelen projektisuunnitelmassa hankkeen pi-

lottivaiheen mahdollisia kulttuuri- ja elämyskursseja. Esimerkit antavat konkreettista näyttöä toteutettavista kursseista ja pyrkivät herättämään lukijan mielenkiinnon.

Aikataulu on suunniteltu kahdeksi vuodeksi. Aikataulusta on pyritty tekemään tarpeeksi joustava ja kestävä erilaisille muutoksille, sillä kahden vuoden hankkeissa, niin hankkeesta riippuvaiset kuin riippumattomatkin muutokset, ovat mahdollisia.

Arvioin hankkeen ulkoisia ja sisäisiä riskejä kohdassa ”Riskit”. Riskien hallinta alkaa riskien kartoituksella, merkittävien riskien eliminoinnilla ja riskien hallinnan suunnitelman tekemisellä (Saarela 2008). Silius ja Tervakaren mukaan (2008) riskien tunnistamisvaiheessa mukana tulisi olla asiantuntijoita projektin kaikilta osa-alueilta, jotta riskit voitaisiin tunnistaa projektin kannalta oleellisilta osa-alueilta. Riskianalyysi jää kuitenkin usein projektipäällikön vastuulle. (Saarela 2008.) Kartoitin yksin riskit hankkehakemuksessa, mutta käymme hakemuksen läpi yhdessä Humakin lehtorien ja nimi kanssa ennen kuin se lähetetään TEKES:lle.

7. PROJEKTISUUNNITELMA KULTTUURI- JA ELÄMYSPALVELUITA SENIORITALOIHIN -HANKKEELLE

7.1 Lähtökohta

Suomessa on rakennettu vasta viimeiset parikymmentä vuotta senioritaloja (Kortelainen & Turunen 2006). Senioritalot ovat yleisesti suunnattu yli 55-vuotiaille henkilöille ja suurin osa on suunniteltu esteettömiksi. Muuten senioritalot eivät eroa tavallisista kerrostaloista, eikä sanalle senioritalo ole laissa määriteltyjä kriteerejä. (Suomen rakennuslehti 2012.)

Suurten ikäluokkien vanhetessa kasvaa myös senioriasuntojen kysyntä ja sitä kautta tarjonta. Kilpailun kasvaessa olisi senioritaloyritysten kannattavaa luoda oma brändi senioriasunnoilleen. Talot, joissa ei ole ulkoisia palveluita, eivät välttämättä kiinnostaa

kuluttajia niin paljon kuin oman konseptin omaavat talot. Tällä hetkellä muutamat senioritalot on rakennettu palvelutalojen, joiden kulttuuripalveluita myös senioritalojen asukkaat voivat käyttää, yhteyteen. Tuomalla kulttuuripalvelut suoraan talojen sisälle parannetaan ja kehitetään senioritalojen konseptia ja asuintilaa sekä hyödynnetään uutta markkinarakoa.

Lähes kaikkiin senioritaloihin on rakennettu kerhohuone. Tällä on pyritty tarjoamaan sosiaalista tilaa, jossa asukkaat voivat harrastaa ja tavata toisiaan. Kuitenkaan pelkän kerhohuoneen tarjoaminen ei riitä. Tilat jäävät liian usein käyttämättä, ja ihmiset eivät osaa tai viitsi hakeutua yhteisiin kerhotiloihin. Tarjoamalla valmista toimintaa tiloissaan rakennuttajat luovat sosiaalisia suhteita ja kanssakäymistä asukkaiden kesken. Samalla asukkaat saavat mahdollisuuden tehdä asioita, joita eivät muuten tekisi. (Esimerkiksi Juha Seppälä, suullinen tieto 26.3.2013.)

Taidetta voisi sanoa lähes välttämättömäksi ihmisen elämään. Hyvinvoinnin osatekijöinä ovat itsensä toteuttaminen ja mielekäs vapaa-ajan tekeminen (Allardt 1976, 46–47). Kun ihminen saa toteuttaa itseään ja heittäytyä uusiin haasteisiin, voi hän usein paremmin. Suuret, hyvin koulutetut ikäluokat ovat siirtymässä erilaisten palveluiden käyttäjiksi. He tuskin tyytyvät siihen mikä riitti edelliselle eläkeläispolvelle ja 2000-luvulla ikäihminen saavuttaa vihdoinkin kulttuurisen tasa-arvon. (Hohenthal-Antin 2006, 15.) Hohenthal-Antin toteaa, että nykyajan eläkeläiset tuskin tyytyvät ”heittelemään hernepusseja” käskystä, vaan he haluavat toteuttaa itseään voimakkaammin olemalla myös antava osapuoli. Taide- ja kulttuuripuolella tämä tarkoittaa sitä, että myös senioreiden toimiminen palveluiden tuottajina tulee olemaan osa ikäihmisten hyvinvointipalveluita.

Hyvinvointia senioritaloihin -hanke edistää senioritalojen asuintilaa ja ympäristöä tuomalla kulttuuri- ja elämispalveluja suoraan senioritalojen sisälle.

7.2 Mitä

Hanke vastaa kysymykseen: Miten senioritalojen kulttuuripalveluja voidaan pysyvästi parantaa ja kehittää? Hankkeessa tutkitaan senioritalojen kulttuuripalveluiden

nykytilanne, toteutetaan pilottina eri toiminta- ja tuotantomalleja (kulttuuri- ja elämyspalveluita) ja kehitetään lopuksi liiketoimintamalli, jolla palveluja voidaan jatkossa tuottaa koulutettujen kulttuurituottajien liiketoimintapohjaisena elinkeinona. Hankkeeseen otetaan mukaan kolme senioritaloyritystä yhteistyökumppaneiksi. (senioritaloyritys: yritys, joka omistaa ja vastaa senioritalojen markkinoinnista ja kehittämistä.)

Kulttuuri- ja elämyspalveluilla tarkoitetaan kaikkea taide- kulttuuri- ja elämystoimintaa, kuten esimerkiksi teatteria, musiikkia, ruokakulttuuria ja matkailua.

7.3 Tavoitteet

Hankkeen tavoitteet on jaettu neljään osaan:

- 1) ESITUTKIMUS. Selvitys palveluiden kysynnästä ja niiden järjestämisen edellytyksistä pääkaupunkiseudun senioritaloissa. Tiedonhankinta toteutetaan haastattelemalla senioritalojen omistajia.
- 2) PILOTOINTI. Toteutetaan jatkuvaa pitkäjänteistä kulttuuri- ja elämystoimintaa kahden vuoden ajan pilottipalveluina. Pilottipalvelut toteutetaan yhteistyökumppaneiden senioritaloissa.
- 3) TUOTTEISTAMINEN. Pilottipalveluihin osallistuneille järjestetään kysely, jolla saadaan selville mitkä palvelut ovat toimineen ja mitkä eivät, ja kuinka palveluita tulisi kehittää. Kyselyn ja kurssien suosion perusteella luodaan kulttuuripalveluiden järjestämisen, tilaamisen ja kilpailuttamisen konsepti.
- 4) TUOTANTOMALLI. Tuotteistamisen perusteella kehitetään liiketoimintamalli, jossa kulttuuri- ja elämyspalveluita voidaan tuottaa liiketoiminnallisin perustein. Lisäksi liiketoimintamalli tuottaa lisäarvoa senioritalojen omistajille. Hankkeessa koulutetaan tuottajia, jotka kykenevät tarjoamaan jatkossa senioritalo-omistajille kulttuuri- ja elämyspalveluita.

7.4 Toimenpiteet

Jotta asetetut tavoitteet saavutetaan, tehdään seuraavat toimenpiteet:

1) ESITUTKIMUS

Esitutkimus toteutetaan heti hankkeen alussa. Hanketyöntekijä kartoittaa eri kirjallisten tietolähteiden avulla pääkaupunkiseudun senioritalot ja niiden omistajat. Hanketyöntekijä suorittaa talojen omistajien keskuudessa haastattelun, jolla saadaan selville talojen kulttuuritarjontaa. Hanketyöntekijä kokoaa vastaukset yhteen ja tekee niistä vertailuanalyysin.

2) PILOTOINTI

Pilottipalvelu tarjoaa yhteistyökumppaneille jatkuvaa ja pitkäjänteistä kulttuuri- ja elämystoimintaa kahden vuoden ajan.

Hankkeessa olevat kulttuuri- ja elämispaketit ovat pidempiaikaisia kursseja ja tapahtumia. Asukkaille tarjotaan yksilöllisiä, erikseen tuoteistettuja kokonaisuuksia, joissa osallistujat pääsevät kokemaan uusia asioita ja toteuttamaan itseään. Tarjonta eroaa normaalista viriketoiminnasta brändäyksellään ja ainutlaatuisella sisällöllään.

Menestyvien yritysten salaisuus perustuu niiden kykyyn tuottaa lisäarvoa eri tavalla kuin kilpailijat. Koska senioritalo-käsitteelle ei ole lainmukaista määritelmää, tulisi omistajien räätälöidä omat talonsa erottumaan kilpailijoiden taloista. Yritykset voivat hyödyntää kurssien uutuusarvoa sekä erilaisuutta markkinoinnissaan. Visuaalisesti näyttävät sekä sisällöllisesti kiehtovat kulttuuri- ja elämispalvelut nostavat yrityksen positiivista imagoa. Rohkeilla piloteilla testataan mikä tarjonta toimii ja missä.

Kulttuuri- ja elämispalvelut jakautuvat kolmeen sektoriin riippuen niiden pitopaikasta:

a. Kiinteä toiminta kerhotiloissa

Kiinteässä toiminnassa hyödynnetään senioritalojen kerhotilat. Tämä sektori on aktiivisin näistä kolmesta sektorista.

b. Yhteistyö kulttuurilaitosten yleisötyön kanssa

Yhteistyössä eri kulttuurilaitosten kanssa asukkaat pääsevät tutustumaan eri taideinstituutioiden toimintaan syvällisemmin.

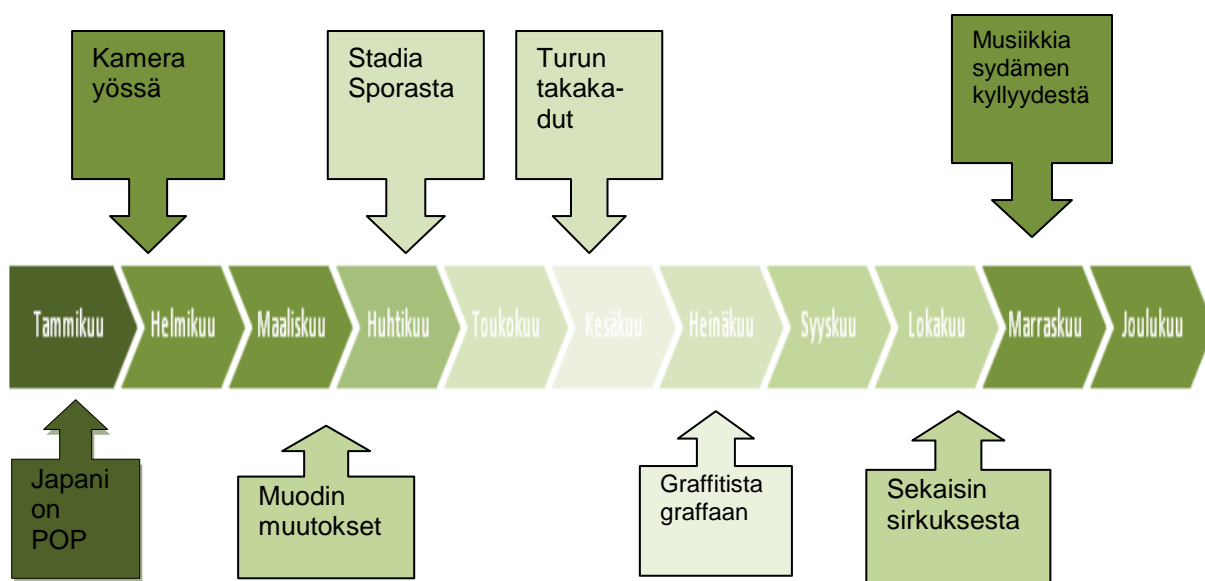
c. Elämystoiminta

Elämystoiminta vie osallistujat erilaisille retkille ja tapahtumiin.

Pilottikurssien suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaa Humak yhdessä hanketyöntekijän kanssa. Kurssien ohjaajat ovat kulttuurituottajia ja taiteilijoita.

Esimerkki yhteistyökumppanin saamasta kulttuuri- ja elämystarjonnasta:

Yhteistyöyritys saa yhteensä 30 erilaista kulttuuri- ja elämystarjontakokonaisuutta kahden vuoden ajan. Yritys saa itse päättää, jakaako nämä kurssit monelle eri talolle vai keskittyykö vain yhteen taloon. Humak suosittelee jakamaan kurssseja kahdelle-neljälle talolle, sillä silloin osallistujia saadaan enemmän ja kurssseja voidaan tarjota suhteellisen usein asukkaille. Seuraavassa kuviossa yritys on jakanut yhden vuoden tarjonnan (15 kurssia) kahteen eri senioritaloon, jolloin molemmat asunnot saavat yhden vuoden aikana 7-8 erilaista kulttuuri- ja elämyspakettia. Kuvio kuvaa yhden talon tarjontaa yhden vuoden aikana.

Kuvio 2. Esimerkki pilottikurssien yhden vuoden aikataulusta yhdessä senioritalossa.

Tarjottavat kurssit ensimmäiselle vuodelle sovitaan hankkeen alussa ja toisen vuoden kurssit sovitaan puolen vuoden päästä. Kurssit räätälöidään kunkin paikkakunnan mukaisiksi. Humak ja hanketyöntekijät vastaavat kurssien tiedottamisesta senioritalojen asukkaille. Hankkeen alkaessa asukkaille pidetään tiedotustilaisuus, jossa projektia esitellään. Tämän jälkeen jokaiseen kotiin jaetaan painettu kulttuuri- ja elämysesite, jossa kurssien sisältö ja aikataulu esitellään vielä erikseen. Jokaisen kurssin alkaessa porraskäytävän seinälle laitetaan julisteet ja koteihin jaetaan kurssin tai tapahtuman oma esite. Kursseille ilmoittaudutaan etukäteen hanketyöntekijän kautta.

Esimerkkejä tarjottavista kursseista:

SEKAISIN SIRKUKSESTA

Kurssin osallistujat pääsevät ohjatuille sirkustunneille sekä katsomaan 2 eri sirkusesitystä. Tunneilla osallistujat pääsevät kokeilemaan akrobatiaa niin maassa kuin ilmassa!

Kurssin kesto:

4 ohjauskertaa

Yhden kerran kesto: 1h

+ 2 sirkusesitystä

Ohjausta kerran viikossa

KAMERA YÖSSÄ

Kurssilla opetellaan kuvauksen peruskäsitteet ja kuvan muokkausta. Osallistujat pääsevät tutustumaan öiseen Helsinkiin ja kuvaamaan sitä. Miltä Töölön lahti ja Vuosaaren ostoskeskus näyttävät yöllä? Kuvista kootaan senioritaloissa esitettävä näyttely.

Kurssin kesto:

8 ohjauskertaa

Yhden ohjauksen kesto: 1h (kuvauskerrat 2-3h)

Ohjausta kerran viikossa

MUODIN MUUTOKSET

40-luvun ruutukuosi, 50-luvun kellohameet ja 60-luvun minihameet. Kurssilla tutustutaan asukkaiden nuoruuden muotiin. Osallistujat tuovat kurssille omia vanhoja vaatteitaan ja valokuvia itsestään nuorina. Koska senioritalojen asukkaat ovat eri-ikäisiä, on myös aikakausia erilaisia. Osallistujat pääsevät muistelemaan nuoruuttaan sekä nauramaan positiivisesti omille muotiluomuksilleen, joita ovat käyttäneet. Osallistujat saavat myös luennon ohjaajalta kunkin läpi käytävän aikakauden muodista: Mitä värejä silloin käytettiin, olivatko aurinkolasit muodissa, miten miehet laittoivat hiuksensa jne.

Kurssin kesto:

7 ohjaukset

Yhden kerran kesto: 2h

Ohjausta kerran kolmessa viikossa

STADIA SPORASTA

Stadia Sporasta johdattaa osallistujat Helsingin ytimestä aina Töölön kautta Kallion sydämeen. Osallistujat viedään 3-raitiovaunukierrokselle, jossa oppaana toimii kurssin ohjaaja. 3-raitiovaunu ajaa koko Helsingin ytimen ympäri. Ennen kierrosta osallistujat ovat tutustuneet ohjaajan opastuksella alueiden historiaan kuten Kallion työväestöön ja Töölön kehitykseen.

Kurssin kesto:

2 ohjaukset

Yhden kerran kesto: 1h

+ raitiovaunukierros (kesto n. 3h)

STREET VIEW

Street view on katutaidetyöpaja, jossa osallistujat pääsevät kokeilemaan esimerkiksi neulegraffiteita, ruiskumaalausta ja sabluunoiden maalausta. Työt voidaan toteuttaa esimerkiksi vanhoihin huonekaluihin, jolloin osallistuja voi maalata vaikka parvekkeensa pöydän uuden näköiseksi.

Kurssin kesto:

5 ohjaukset

Yhden ohjauksen kesto: 1h

Ohjausta kerran kahdessa viikossa

TURUN TAKAKADUT

Turun Takakadut –kurssilla tutustutaan toisenlaiseen Turkuun. Osallistujat ottavat selvää ja tutustuvat etukäteen nähtävyyksiin, joita ei lue turistioppaissa. Turun retki kestää 2 päivää ja yhden yön, jona aikana valmiiksi sovitut kohteet käydään läpi. Retki huipentuu Ruisrock -vierailuun.

Kurssin kesto:

2 ohjaukset

Yhden kerran kesto: 1h

+ Turun retki, kesto 2 d

MUSIIKKIA SYDÄMEN KYLLYYDESTÄ

Rockia, bluesia, jazzia ja poppia! Musiikkia sydämen kyllyydestä johdattaa osallistujat eri musiikkilajien maailmaan. Ohjauksella lauletaan 50-luvun klassikoita sekä nykypäivän pop-hittejä. Lopuksi valmistetaan esitys talon muille asukkaille, jossa esiintyjät pukeutuvat sen aikakauden mukaan, mistä heidän laulunsa on peräisin.

Kurssin kesto:

6 ohjauskertaa

Yhdenohjauskerran kesto: 2h

+1 esitys

Harjoituksia kerran viikossa

GRAFFITISTA GRAFFAAN

Monet pitävät seinälle maalattuja graffitteja rumina, mutta genren takaa löytyy pitkä historia ja lahjakkaita tekijöitä. Grafiitit eivät ole ainoastaan laittomasti maalattuja seinämaalauksia, vaan aivan oma maailmansa. Kurssi on ainutlaatuinen tilaisuus päästä tutustumaan grafiittien historiaan ja tekotapaan. Kurssin ohjaaja on tunnettu grafiittitaiteilija. Lisäksi osallistujat pääsevät itse maalaamaan grafiitteja Suvilahden grafiittiseinään. Kurssille osallistuakseen ei tarvitse olla mitenkään taiteellisesti lahjakas.

Kurssin kesto:

4 ohjauskertaa

Yhden ohjauskerran kesto: 4h

Ohjausta kerran kahdessa viikossa

JAPANI ON POP

Japani on länsimaissa nykypäivänä muoti-ilmiö. Japani on pop kurssi tutustuttaa kävijät Japanin maailmaan. Kurssilla käydään muun muassa syömässä sushia, mennään katsomaan japanilaista taistelulaji-ottelua, piirretään mangaa, opetellaan taittamaan origameja ja toteutetaan japanilainen tee-hetki.

Kurssin kesto:

7 ohjauskertaa

Yhden ohjauskerran kesto: 1h

Ohjausta kerran viikossa

3) TUOTTEISTAMINEN

Tuotteistamisessa toteutetaan asiakaskysely kurssien osallistujien kesken. Tarkemman asiakaskysely-tekstin kirjoittamisesta vastaa Arto Lindholm. Asiakaskyselyn sekä kurssien suosion perusteella hanketyöntekijä kokoaa kulttuuri- ja elämyspalveluista valmiin palvelutarjottimen. Pilottikurssit on hiottu sekä brändätty yhdessä Humakin kulttuurituottajien, yhteistyökumppanien ja senioritalojen asukkaiden kanssa valmiiksi kokonaisuudeksi. Näin tuotteistamisessa hyödynnetään jokaisen osapuolen osaamista ja näkökulmia.

4) TUOTANTOMALLI

Valmiista kulttuuri- ja elämyspalvelutarjottimesta sekä tutkimuksessa saaduista tuloksista tuotetaan lopullinen tuotantomalli. Mallin tekemiseen osallistuvat tuotantotyöntekijä ja Humak. Tuotantomalli on projektin tärkein tulos ja se vastaa *Miten senioritalojen kulttuuripalveluita voidaan pysyvästi parantaa ja kehittää* - tutkimuskysymykseen.

Tuotantomalli mahdollistaa kulttuuri- ja elämyspalveluiden tuottamisen liiketoiminnallisin perustein. Suomessa ei ole vielä yritystä, joka tuottaisi ainoastaan kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin. Tuotantomalli avaakin uuden markkinaraon kulttuurituottajille sekä senioritalojen omistajille. Malli osoittaa konkreettisesti, mitä taloihin voi tuottaa, kuka sen tekee sekä ansaintalogiikan.

7.5 Miksi

Suurten ikäluokkien siirtyessä kolmanteen ikään kasvaa myös tarve erilaisille senioripalveluille. Kolmas ikä on työelämästä poisjäämisen ja toisten avusta riippuvan, ns. neljännen iän välissä. Kolmannessa iässä ihmisellä on vapaus toteuttaa persoonallisia päämääriä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 50.) Monet

palveluntuottajat odottavat, että kolmannessa iässä ihminen on aktiivinen ja halukas kokemaan uusia asioita. Eläkkeelle jäädessään ihmisellä on aikaa ja mielenkiintoa toteuttaa itseään. Koska nykyiset seniorit ovat aktiivisempia ja innokkaampia kokemaan uusia asioita (Posti ja Tyvima 2010, 18), on kulttuuripalveluiden tarjoaminen senioritalojen asukkaille hyvä kilpailuetu. Ihmiset eivät halua tuntea itseään vanhoiksi, kotiin jääviksi eläkeläisiksi. Valmiit, innovatiiviset taide- ja kulttuurikurssit luovat kuvaa innostavasta asuinympäristöstä. Tarjoamalla kursseja suoraan senioritaloissa, myös kursseille pääseminen on helppoa.

Senioritalojen omistajat eivät ole onnistuneet räätälöimään omia senioritalojaan uniikeiksi. Koska senioritalo-käsitteelle ei ole lainmukaista määritelmää (Post & Tyvima 2010, 38), tulisi omistajien räätälöidä omat talonsa erottumaan kilpailijoiden taloista. Yritykset voivat hyödyntää hankkeessa syntyneitä pilottikurssien erilaisuutta markkinoinnissaan.

Yhteiskunnalliselta kannalta kulttuurin tarjoaminen senioritaloissa on kannattavaa, sillä se ehkäisee syrjäytymistä (Opetusministeriö 2010, 9–10). Kulttuurin parantavaa voimaa on tutkittu jo pitkään, mutta Suomessa ei vielä toimi yritystä, joka tuottaisi ainoastaan kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin. Tutkimuksen tuloksena saadaan täysin uusi ammattiala, tuotantoyhtiö, joka tuottaa kulttuuri- ja elämyspalveluita Suomessa senioritaloihin. Suurien ikäluokkien vanhetessa tarvitaan uudenlaisia asumismuotoja sekä ympäristöjä. Viihtyisä asuinympäristö edesauttaa ihmisten asumista kotona pidempään ennen palvelutaloihin siirtymistä, mikä osaltaan tuottaa kunnille säästöjä. Jatkossa konseptia voidaan laajentaa myös ulkomaille, kuten esimerkiksi Ruotsiin.

7.6 Toteutus

Humak vastaa hankkeen toteutuksesta yhdessä erikseen palkatun hanketyöntekijän kanssa. Humakin lehtorit vastaavat toteutettavien kulttuurituotantojen ohjauksena asiantuntijatyöstä sekä toteutuksen valvonnasta ja seurannasta.

Hanketyöntekijä on vastuussa palveluiden sisällöstä, toteuttamisesta, markkinoinnista ja tiedottamisesta. Hanketyöntekijä kontaktoi palveluiden toteuttajat, ja on yhteishenkilö yhteistyökumppanien välillä ja vastaa budjetissa pysymisestä yhdessä Humakin kanssa.

Humakin kulttuurituottajaopiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat osan kulttuuri- ja elämyspalveluista. Humakin kouluttamat kulttuurituottajat ovat kulttuuripalveluiden tuottamisen ammattilaisia. He tuntevat kulttuurikentän ja sisällöt sekä kykenevät tarjoamaan niitä kiinnostavassa ja helposti lähestyttävässä muodossa kasvavalle senioriyleisölle. Kulttuurituottajien lisäksi osaan palveluista palkataan ostopalveluina ammattitaiteilijoita.

7.7 Aikataulu

Aikataulu on hahmoteltu kalenterivuoden alusta. Mikäli rahoitus alkaa kesken kalenterivuotta, aikataulua voi soveltaa koskemaan alkavaa kuukautta.

Hankkeen kesto on kaksi vuotta. (Alkaen rahoituksen saamisesta)

Esituotanto: (ei kuulu varsinaiseen hankkeeseen)

Rahoituksen hakeminen

Yhteistyökumppanien kartoittaminen ja sopiminen

Esitutkimus

I vuosi

Tammikuu -Helmikuu

Hanketyöntekijän palkkaaminen

Esitutkimuksen loppuun saattaminen

Ensimmäisen vuoden pilottikurssien suunnittelu

Kurssiaikataulujen sopiminen yhteistyökumppaneiden kanssa

Kurssien toteuttajien palkkaaminen (kulttuurituottajat/taitelijat)

Maaliskuu

Ensimmäisten kurssien mainostaminen senioritalojen asukkaille

Kursseille ilmoittautuminen

Kurssien toteuttajien palkkaaminen (kulttuurituottajat/taitelijat)

Loppuvuoden kurssien suunnittelu

Hanketyöntekijän kokous yhteistyökumppanien kanssa

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Huhtikuu - Toukokuu

Kurssit alkavat

Kurssien toteuttajien palkkaaminen loppuvuoden kursseille (kulttuurituottajat/taitelijat)

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Kesäkuu

Kurssien toteuttajien palkkaaminen loppuvuoden kursseille (kulttuurituottajat/taitelijat)

Loppuvuoden kurssien suunnittelu

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Heinäkuu

Kurssien toteuttajien palkkaaminen loppuvuoden kursseille (kulttuurituottajat/taitelijat)

Loppuvuoden kurssien suunnittelu

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Kurssit

2. vuoden kurssien suunnittelu

Elokuu

Kurssit

2. vuoden kurssien suunnittelu

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Hanketyöntekijän kokous yhteistyökumppanien kanssa

Syyskuu

Kurssit

2. vuoden kurssien suunnittelu

2. vuoden kurssien toteuttajien palkkaus (kulttuurituottajat/taiteilijat)

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Lokakuu

2. vuoden kurssien suunnittelu

2. vuoden kurssien toteuttajien palkkaus (kulttuurituottajat/taiteilijat)

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Marraskuu

2. vuoden kurssien suunnittelu

2. vuoden kurssien toteuttajien palkkaus (kulttuurituottajat/taiteilijat)

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Hanketyöntekijän kokous yhteistyökumppanien kanssa

Joulukuu

2. vuoden kurssien suunnittelu

2. vuoden kurssien toteuttajien palkkaus (kulttuurituottajat/taiteilijat)

Hanketyöntekijän kokous Humakin kanssa

Hanketyöntekijän, Humakin ja yhteistyökumppaneiden yhteinen kokous (kartoitus ensimmäisestä vuodesta ja tulevan vuoden esittely)

II vuosi

Hankkeen toinen vuosi mukaillee ensimmäistä vuotta. Erona aikatauluun on se, että hankkeen lähestyessä loppuaan piloteista toteutetaan asiakaskysely sekä hankkeen rahoittajille laaditaan tarvittavat raportit. Hankkeen tultua loppuun sen tavoitteet on myös saavutettu.

7.8 Riskit

Suurimmaksi riskiksi hankkeessa koetaan yhteistyökumppanin tai -kumppaneiden poisvetäytyminen kesken hankkeen. Mikäli joku kolmesta yhteistyökumppanista vetäytyy kesken hankkeen pois, ei tämä riski ole vielä sietämätön. Jos toinenkin yhteistyökumppani päättää jättäytyä, kasvaa riski sietämättömäksi Tästä johtuen hanketyöntekijä pitää yhteistyökumppaneihin kuukausittain yhteyttä, ja kertoo missä vaiheessa kurssit ovat, kuinka paljon osallistujia kursseilla on ollut ja minkälaista palautetta kursseista on saatu. Tämän lisäksi yhteistyökumppanien ja Humanistisen ammattikorkeakoulun kanssa pidetään yhteinen tapaaminen, jossa käydään läpi hankkeen sen hetkinen tilanne sekä katsotaan tulevaisuutta. Hankkeessa hanketyöntekijän ja yhteistyökumppanien välille muodostuu vahva suhde, jolloin myös molemmat osapuolet kehittävät hanketta.

Toinen riski on osallistujien vähäisyys. Tästä johtuen kulttuuri- ja elämispalveluista pidetään erillisiä tiedotustilaisuuksia sekä asukkaiden koteihin jaetaan erillisiä mainoksia. Kurssien ympärille pyritään saamaan positiivista puskaradiota, joka kasvattaa osallistujien määrää. Toisaalta hankkeen ollessa pilotti, on tarkoituskin löytää ne palvelut jotka toimivat ja jotka eivät toimi ja kehittää toimintaa valmiiksi tuotteeksi.

Mikäli aikataulussa ei pysytä, koetaan sen merkitykselliseksi riskiksi. Aikataulu on hankehakemuksessa suunniteltu riittävän väljäksi, jotta siinä olisi varaa muutoksille. Aikatauluun on jätetty tarkoituksellisesti varaa muutoksiin. Hanketyöntekijä vastaa, että hanke etenee suunnitelmien mukaisesti ja vastaa mahdollisista muutoksista.

Toteuttajien osalta suurin riski on hanketyöntekijän pitkäaikainen sairastuminen. Jotta hanketyöntekijän pitkäaikainen sairastuminen ei estäisi koko hankkeen etenemistä, hanketyöntekijä laatii tarkat ohjeet sähköisesti mitä hankkeessa tehdään, missä kohtaa hanke etenee ja niin edelleen. Ohjeisiin sisällytetään myös kaikkien hankkeessa mukana olevien yhteystiedot ja vastualueet. Mikäli hanketyöntekijä sairastuu vakavasti, voi esimerkiksi Humakin lehtori ottaa hänen työtehtävänsä itselleen.

7.9 Kustannusarvio

Menot

Hanketyöntekijä 100 000

Humakin lehtorien työpanostus 75 000

Ostopalvelut 45 500

Hallintokulut, (HUMAK) 17 500

Toimistokulut 2 000

Materiaalit 10 000

Yhteensä: 250 000e

Tulot

TEKES 150 000

Humak 75 000

Yhteistyökumppanit 25 000

Yhteensä: 250 000e

8. ALUSTAVA HANKEHAKEMUS

TEKES:n Internetsivuilta voi täyttää sähköisen tutkimushankehakemuksen. Sovimme Arto Lindholmin kanssa, että vastaan hankehakemuksen niihin kysymyksiin, joihin omalla tiedoillani tässä vaiheessa pystyn vastaamaan. Hankehakemus on alustavassa vaiheessa, joten se antaa hyvän pohjan oikealle hankehakemukselle opinnäytetyöni jälkeen.

Olen numeroinut TEKES:n Internetissä olevasta hankehakemus pohjasta (TEKES 2013) otetut kysymykset numeroilla 1–7. Osan kysymysten perässä on tarkempia ohjeita, mitä vastauksen tulisi pitää sisällään. Kysymykset ja tarkennuksien ulkoasussa on käytetty kursivoitua tekstiä, jotta ne erottuisivat selkeämmin vastauksista.

1. Tiivistelmä

Tekstin tulee olla yleistajuinen ja lukijan on saatava sen perusteella helposti hyvä yleiskuva tehtävästä työstä, sen tavoitteista ja tulosten merkityksestä yhteiskunnan kannalta. Kuvauksessa tulee välttää sellaisten tietojen esittämistä, joiden julkaiseminen voi estää myöhemmin tulosten suojaamisen. Kuvauksen suositeltava pituus on noin 500 merkkiä.

Hankkeen päämääränä on kehittää senioritalojen asuinympäristöä ja luoda uusi liiketoimintamalli, joka tarjoaa asukkaille kulttuuri- ja elämispalveluita. Hankkeessa toteutetaan pilottina eri toiminta- ja tuotantomalleja senioritaloissa, joiden tuloksien perusteella liiketoimintamalli luodaan. Jatkossa malli toimii kulttuurituottajien liiketoimintapohjaisena elinkeinona ja auttaa kehittämään senioritaloyritysten markkinavoimaa.

2. Miksi projekti tarvitaan? Minkä tarpeen täyttämiseen tai ongelman ratkaisemiseen se tähtää?

Suurien ikäluokkien vanhetessa tarvitaan uudenlaisia asumismuotoja sekä ympäristöjä. Viihtyisä asuinympäristö edesauttaa ihmisten asumista kotona pidempään ennen palvelutaloihin siirtymistä, mikä osaltaan tuottaa kunnille säästöjä. Vaikka senioritaloyritykset ovat kiinnostuneita kulttuurin ja taiteen tarjoamisesta, ei markkinoilla ole Suomessa vielä toimimassa yritystä, joka tarjoaisi ainoastaan näitä palveluja. Suurten ikäluokkien vanhentuminen, senioriasuntojen kysynnän kasvu ja kulttuuri-toiminnan tärkeyden korostaminen yhteiskunnassamme luovat tarpeen projektille.

Projekti pyrkii ratkaisemaan miten senioritalojen kulttuuripalveluja voidaan pysyvästi parantaa ja kehittää.

3. Mitkä ovat keskeiset tutkimuskohteet ja kehitettävä osaaminen? Miksi asiaa kannattaa tutkia Suomessa? Tutkimuksen pitkän tähtäimen tavoite.

Tutkimuskohteina ovat senioritalojen nykyinen kulttuuritarjonta sekä pilotteina toteutettavien kulttuuri- ja elämyspalveluiden vaikutus senioritaloissa. Tutkimustuloksena saadaan täysin uusi ammattiala, tuotantoyhtiö, joka tuottaa kulttuuri- ja elämyspalveluita Suomessa senioritaloihin. Suurten ikäluokkien vuoksi Suomi voi olla edelläkävijä erilaisten senioripalveluiden kehittämisessä.

4. Projektin keskeinen sisältö ja vaiheet

Projekti pitää sisällään seuraavien tavoitteiden toteuttamisen:

- I. ESITUTKIMUS. Selvitys *palveluiden kysynnästä* ja niiden *järjestämisen edellytyksistä* pääkaupunkiseudun senioritaloissa. Tiedonhankinta toteutetaan haastattelemalla senioritaloyritysten vastaavia.
- II. PILOTOINTI. Hankkeessa toteutetaan *jatkuvaa pitkäjänteistä kulttuuri- ja elämystoimintaa kahden vuoden ajan pilottipalveluina*. Pilottipalvelut toteutetaan yhteistyökumppaneiden senioritaloissa.
- III. TUOTTEISTAMINEN. Pilottipalveluihin osallistuneille toteutetaan *kysely*, joka kertoo *mitkä palvelut ovat toimineet* ja *mitkä eivät* ja *kuinka palveluita tulisi kehittää*. Kyselyn sekä kurssien suosion perusteella luodaan kulttuuripalveluiden järjestämisen, tilaamisen ja kilpailuttamisen konsepti.

- IV. TUOTANTOMALLI. Tuotteistamisen perusteella hankkeessa kehitetään lopuksi *liiketoimintamalli, jossa kulttuuri- ja elämyspalveluita voidaan tuottaa liiketoiminnallisin perustein*. Lisäksi liiketoimintamalli tuottaa *lisäarvoa* senioritalojen omistajille. Hankkeessa *koulutetaan* tuottajia, jotka kykenevät tarjoamaan senioritalo-omistajille kulttuuri- ja elämyspalveluita.

5. Tutkimuksen laaja-alaisuus ja uutuusarvo

Projektissa syntyvä uusi tieto tai muu etu: osaamisen lähtötaso kotimaassa ja kansainvälisesti (selvitys tehdyistä esitutkimuksista) ja kehittyminen projektin ansiosta kansallisesti ja kansainvälisesti. Yksityiskohtaisempi kuvaus siitä, mitä aiotaan tehdä ja miten ja miksi sekä kenen kanssa voidaan tehdä liitteenä toimitettavassa projektisuunnitelmassa.

Projektin etu yrityksille on uuden liiketoimintamallin syntyminen ja senioritaloyrityksille projektissa syntyvä uusi tieto laajentaa heidän konseptiaan ja markkinointi mahdollisuuksia. Senioreille etuna on ikäihmisten asumispalveluiden kehittäminen. Yhteiskunnallisesti projekti on tärkeä, sillä senioreiden osuus koko väestöstä kasvaa jatkuvasti. Syntynyttä konseptia voi pitkällä tähtäimellä laajentaa ulkomaille, kuten esimerkiksi Ruotsiin.

6. Ketkä voivat hyödyntää projektissa tavoiteltavia tuloksia? Miten ja millä aikajänteellä hyödyntäminen tapahtuu?

Ketkä (toimialat ja/tai yritykset) voivat hyödyntää projektin tuloksia? Miten projekti vaikuttaa elinkeinoelämään (yritysten tuottavuuteen, liikevaihtoon, vientiin, työllisyyteen, uusien yritysten syntymiseen)? Tulosten vaikutus yritysten kilpailuetuun tai uuden liiketoiminnan syntymiseen. Miten merkittävästä asiasta on kysymys (esimerkiksi liiketoimintapotentiaali)?

Koska Suomessa ei ole vielä samantapaista liiketoimintamallia mitä hankkeessa kehitetään, on hankkeen liitetoimintapotentiaali vahva. Potentiaalia tukevat myös suuret ikäluokat, senioriasuntojen kasvava suosio ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten korostuminen yhteiskunnassamme. Tutkimushankkeessa syntyvä liiketoimintamalli, luo uusia yritysmahdollisuuksia ja työpaikkoja esimerkiksi kulttuurituottajille, taiteilijoille ja kurssien muille ohjaajille. Projektin tulokset on otettu käyttöön kansanvälisesti 5-10 vuoden aikajänteellä.

7. Yhteiskunnalliset ja välilliset vaikutukset

Projektin mahdolliset yhteiskunnalliset vaikutukset (esimerkiksi kestävä energiatalous ja ympäristö, julkisten palveluiden tuottavuus, laadukas sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä, turvallisuus, tietoyhteiskunnan palvelut ja alustat).

Yhteiskunnallisena vaikutuksena on laadukkaan senioripalvelujärjestelmän syntyminen. Välillisinä vaikutuksina voidaan nähdä hankkeen vaikutus senioreiden elämän laatuun ja sitä kautta säilyminen aktiivisina kuluttajina pidempään.

9. POHDINTOJA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Senioritalojen kysyntä tulee nousemaan seuraavina kymmeninä vuosina ja suuret ikäluokat luovat uudet markkinat tuote ja palveluiden tarjoajille. Osa rakennuttajista on ottanut vahvasti huomioon kulttuurin vaikutuksen markkinoinnissa ja imagossaan. Rakennuttajat ovat alkaneet kehittää yhteistyötä eri yritysten kanssa, mutta markkinoilla ei ole vielä valmista konseptia kulttuuri- ja elämyspalveluiden tuottajalle. Kulttuuri- ja elämyspalvelut tukevat ajatusta aktiivisesta ja elämän myönteisestä senioritalon asukkaasta.

Opinnäytetyöni onnistui mielestäni hyvin. Elämyksiä etsimässä -opinnäytetyöni oli suuri osa Kulttuuri- ja elämyspalveluita senioritaloihin esituotantoa. Keräämäni tiedot

ja haastattelut antavat pohjan hankkeelle, ja projektisuunnitelma helpottaa rahoituksen hakemista. Ensimmäinen haastatteluni osoitti, että osassa pääkaupunkiseudun senioritaloissa kulttuuritarjonta on erittäin vilkasta, mutta osassa sitä ei ole lainkaan. Yleisintä on, että asukkaat huolehtivat itse kulttuuritarjonnasta. Toisen haastattelukierroksen perusteella senioritaloyrityksiltä löytyy kiinnostusta kehittää kulttuuripalveluita, mutta he toivoisivat siihen ulkoista palveluntarjoajaa. Senioritaloyritysten keskuudessa näyttäisi olevan nousussa kulttuurin tarjoaminen, mutta he eivät osaa tai halua itse tuottaa sitä. Opinnäytetyöni tuotti kolme, tavoitteiksi asetettua tulosta: kartoituksen pääkaupunkiseudun senioritaloyrityksistä ja niiden tarjoamista kulttuuripalveluista, senioritaloyritysten haastattelun koskien kulttuuripalveluita sekä alustavan projektisuunnitelman ja hankehakemuksen *Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin* -hankkeeseen.

Pääkaupunkiseudulla on muutama isompi senioritalojen tarjoaja ja useampi pienempi tarjoaja. Tyypillisimmin senioritaloyrityksellä on omistuksessaan 1-3 senioritaloa. Aukkain lähes kaikissa taloissa on enemmän naisia kuin miehiä. Keski-ikä ei monessa talossa osattu kertoa, mutta talojen alaikäraja oli yleisesti 55 vuotta.

Senioritaloista oli välillä vaikea saada tietoa ja osaa senioritaloja tarjoavasta yrityksestä oli erittäin vaikea tavoittaa. Useammalla pääkaupunkiseudun senioritaloyrityksellä on kuitenkin selkeät Internet-sivut ja erillisiä esitteitä seniorikohteistaan.

Toinen haastattelukierros jäi mielestäni puutteelliseksi. Olin tyytyväinen haastatteluihin ja omaan panostukseeni tapaamisissa, mutta henkilökohtaisesti olisin halunnut tavata enemmän mahdollisia yhteistyökumppaneita. Toisaalta jatkan yhteistyökumppanien parissa opinnäytetyön jälkeen, joten hankkeen kannalta tekeminen jatkuu vielä.

Opinnäytetyöni edetessä minun tuli luoda erilaisia käsitteitä. Huomasimme esimerkiksi Jyrki Simovaaran ja Arto Lindholmin kanssa, että termi *senioritalojen rakentaja* ei sovi hankkeeseen. Kulttuuri- ja elämispalveluita senioritaloihin -hankkeen alkuperäinen idea oli kehittää kulttuuripalveluita suoraan senioritalojen rakennuttajille. Opinnäytetyötä tehdessä huomasin kuitenkin, että rakentajat eivät ole

aina samoja kuin omistajat ja asuntoja myyvät tahot. Palveluita tulisi siis tarjota omistajalle, ei rakentajille. Myös sana *senioritalojen omistaja* oli puutteellinen, sillä se jätti epäselväksi tarkoitetaanko sillä yrityksiä vai yksityisiä henkilöitä, jotka talon omistavat. Käytettäväksi sanaksi muodostui lopulta *senioritaloyritys*.

Se, että kulttuuripalveluita ei kannata tarjota rakentajille, muuttaa myös hankkeen alkuperäistä tavoitetta. Keskustelimme aluksi Jyrki Simovaaran ja Arto Lindholmin kanssa, että kulttuuripalveluita tarjottaisi suoraan rakentajille ja he ottaisivat kulttuuripalvelut huomioon jo rakennusvaiheessa. Kuitenkaan kaikki potentiaaliset senioritaloyritykset eivät rakenna taloja itse. Lisäksi melkein kaikissa senioritaloissa on kerhuhuoneet. Tässä vaiheessa saamalla tiedoillani minun olisi vaikea uskoa, että yritykset, jotka rakentavat myös itse taloja, haluaisivat ottaa kulttuuria enempää huomioon rakennusvaiheessa. Tämän lisäksi havaitsin, että senioritaloyritykset ovat kiinnostuneita kulttuurista, mutta eivät välttämättä sen kustantamisesta. Kulttuuri- ja elämispalveluita hankkeen työnä on selvittää palveluiden ansaintalogiikka ja tarjontamuoto. Yhtenä vaihtoehtona on esimerkiksi, että kuluttajat maksaisivat osan kurssimaksuista ja senioritaloyritys osan.

Haastattelemanani Heli Toukoniemen mukaan rakennusalalla ei keskitytä uusien asioiden kehittämiseen, sillä kilpailijoilta ei pysy mikään salassa ja ideoita kopioidaan nopeasti. Hankkeen yhtenä haasteena on yhteistyökumppanien vakuuttaminen siitä miksi heidän kannattaa lähteä mukaan projektin rahoittamiseen. Yritykset saavat suhteellisen pienellä taloudellisella panostuksella kahden vuoden kurssit sekä Humakin ja hanketyöntekijän työpanostukset. Lisäksi konseptit muokkautuvat juuri heidän talojensa mukaan ja sopiviksi heidän asiakkailleen.

9.1 Hankkeen tulevaisuus

Jatkan opinnäytetyöni jälkeen *Kulttuuria ja elämispalveluita senioritaloihin* -hankkeen parissa. Hanke jatkuu yhteistyöyritysten sopimusten tekemisellä ja hankehakemuksen viimeistelyllä. Hankehakemusta varten tulee kartoittaa myös ohjausryhmä. Ohjausryhmään etsitään esimerkiksi hakemuksen alan osaajia, jotka ovat jo tutkineet hankkeeseen liittyvää alaa. Esimerkiksi Tanja Tyvimaa olisi hyvä jäsen ryhmään.

Tanja Tyvimaa on Tampereen teknillisen yliopiston tutkija DI, joka on muun muassa väitöstutkimuksessaan *Developing and Investing in Senior Houses in Finland – Residents' preferences and investors' insights* selvittänyt senioritaloissa asuvien ikääntyvien asumisen tarpeita ja preferenssejä. Mikäli alalta ei löydy osajia, voi ohjausryhmä koostua esimerkiksi senioritaloyristen vastaavista.

Rahoitusta haetaan, kun TEKES:n Rakennettu ympäristö -ohjelma avautuu. Kun rahoitus on selvinnyt, hanketta aletaan toteuttaa. Aikataulullisesti hanke etenee pilottikurssien suunnittelulla ja kurssien ohjaajien palkkaamisella.

Toimin hankeryhmässä yhdessä Lindholmin, Simovaaran ja Luostarisen kanssa ja mikäli hanke saa rahoitusta, minut mahdollisesti palkataan hanketyöntekijäksi. Odotan innolla hankkeen jatkumista, sillä koen sen vaikuttavan niin yhteiskunnallisesti kuin liiketoimintamielelläkin.

Suuret murrokset palvelujen kulutuksissa tulevat näkymään suurien ikäluokkien myötä. *Elämyksiä etsimässä* -opinnäytetyö on esimerkki siitä, kuinka tulevaisuuden kulttuurin tuottajien kannattaa etsiä uusia työmahdollisuuksia ja työntää nenänsä niille markkinoille, joissa ei ole vielä muita.

"Ei sanat riitä kertomaan, miten kiva tunnelma se on silloin kun saa ees jonkun osittain onnistumaa. Nii tää on erittäin hieno tunnelma. Näin oikein olen tyytyväinen." (Jussi, 90v. palaute teatterin tekemisestä. Hohenthal-Antin 2006, 150.)

LÄHTEET

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Arpiainen, Antti 2012. Mielikuvamarkkinointi asumisliiketoiminnan konseptien kehittämisessä. Rakennustekniikan koulutusohjelma. Tampereen teknillinen yliopisto. Diplomityö.

Aula, Pekka & Heinonen, Jouni 2002. Maine. Menestyksentekijä. Helsinki: WSOY.

Diakonissalaitoksen Hoiva oy 2013. Viitattu 30.4.2013.
<https://www.hoiva.fi/images/stories/liitteet/Kotihoito.pdf>

Emden, Jack, B. & Lampikoski, Kari 2001. Elä luovasti. Ikääntyvät valttikortit. Helsinki: WSOY.

Esperi Care oy 2013. Viitattu 30.4.2013. <http://www.esperi.fi/kotihoito>

Etera 2013. Esteetöntä elämistä senioriasunnoissa. Viitattu 29.4.2013.
https://www.etera.fi/fi/muut_palvelut/vuokrattavat_asunnot/senioriasunnot/Sivut/Default.aspx

Gordon, L.C 2002. European Pensions and Global Finance: Continuity or Convergence? New Political Economy. (7) 1, 67-91.

Hakala, Juha T. 1996. Opinnäytetyö ja sen ohjaaminen. Johdatus tutkimusprosessin hallintaan. Helsinki: Gaudeamus.

Hohenthal-Antin, Leonie 2006. Kutkuttavaa taidetta. Taidetoiminta seniori- ja vanhuustyössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huuskonen, Arto & Puhto, Jukka 2009. Senioriasumisen liiketoimintamallit. TKK Rakenne- ja rakennustuotantotekniikan laitoksen julkaisuja B. Espoo.

Härkönen, Tiina 2012. Niukuudesta kuluttajakansalaisuuteen? Tutkimus eläkeläisten ostoksilla käymisestä. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo 2002. Suomalainen yhteiskunta. Helsinki: WSOY.

Jyrkämä, J. 2005. Vanheneminen ja vanhuus. Teoksessa Sankari, A. & Jyrkämä, J. (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen – lään sosiologiaa. 2.painos. Tampere: Vastapaino. 307.

Kapferer, Jean-Noël 1992. Strategic brand management. Creating and sustaining brand equity long term. 2. painos. France: Les Editions d'Organisation.

Karisto, Antti & Konttinen, Riikka 2004. Kotiruokaa, kotikatua, kaukomatkailua. Tutkimus ikääntyvien elämäntyyleistä. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Karjalainen, Mari 2009. Brändin muutos – näkökulmia onnistuneeseen sisäiseen implementointiin. Viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Yhteisviestinnän pro gradu –tutkielma.

Kautto, Mikko 2004. Ikääntyneet resurssina. Ikääntyminen mahdollisuutena. Julkaisussa Valtioneuvoston kanslia (toim.) Ikääntyminen voimavarana. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004. 15.

Kiander, Jaakko & Riihelä, Marja ja Sullström, Risto 2004. Ikääntyneiden kulutuskäyttäytyminen: miten tulevaisuuden eläkeläiset kuluttavat? Julkaisussa Valtioneuvoston kanslia (toim.) Ikääntyminen voimavarana. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004. 104-107.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2013. Palveluasuminen. Viitattu 15.4.2013.
<http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/palveluasuminen/>

Kirkkopalvelut Oy 2013. Yhteisvastuu tiedote. Viitattu 21.4.2013.
<http://yhteisvastuu.fi/fi/ajankohtaista/83-yhteisvastuu-2013-auttaa-syrjaeityneitaevanhuksia>

Kokko, Outi 2008. Senioritalo voi olla pelkkää rahastusta. Talousuutiset. Viitattu 6.6.2008. <http://www.taloussanomat.fi/tyo-ja-elama/2008/06/06/seniorikoti-voi-olla-pelkkaa-rahastusta/200815069/139>

Kortelainen, Mikko 2013. Ikääntyneiden asumiseen tukirahaa noin 100 miljoonaa vuodessa. Rakennuslehti. 15, 8.

Kortelainen, Mikko & Turunen, Mervi 2006. Senioritalot eivät ratkaise ikääntymisongelmaa. Rakennuslehti. Viitattu 5.10.2006.
<http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/lehtiarkisto/8470.html>

Koskela, Heini 2010. Senioritalojen kirjo suuri. Keskisuomalainen. Viitattu 8.11.2010.
<http://www.ksml.fi/uutiset/keski-suomi/senioritalojen-kirjo-suuri/883594>

Koskinen, Simo 2004. Ikääntyneiden voimavarat. Julkaisussa Valtioneuvoston kanslia (toim.) Ikääntyminen voimavarana. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004. 62.

Kotosalla 2013. Viitattu 2.5.2013. <http://www.kotosalla.fi/>

Kunnat.net 2013. Kulttuuri hyvinvointipalveluna. Viitattu 23.4.2013.
<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/kulttuuri/hyvinvointi/Sivut/default.aspx>

Laurinkari, Juhani & Poutanen, Veli-Matti & Saarinen, Anja & Laukkanen Tuula 2005. Senioritalo ikääntyneen asumisvaihtoehtona. Kysely- ja haastattelututkimus Joensuussa, Kuopiossa ja Tampereella vuonna 2005. Helsinki: Edita Prima Oy.

Lindroos, Satu & Nyman, Göte & Lindroos, Katja 2005. Kirkas brandi. Miten suomalainen tuote erottuu, lisää arvoaan ja perustelee hintansa. Helsinki: WSOY

Lähi-Tapiola 2008. Tapiolan, VVO:n ja Cecilia Hoivan hyvinvointiasunnoista tulee Mosaiikki-koteja. Lehdistö tiedote. Viitattu 20.4.2013.

http://www.lahitapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Lehdistopalvelut/Lehdistotiedotteet/Tapiolan+VVO:n+ja+Cecilia+Hoivan+hyvinvointiasunnoista+tulee+Mosaiikkikoteja.htm.

Mainio Vire oy 2013. Viitattu 30.4.2013. <http://mainiovire.fi/palvelut-kotiin>

Mikkola, Kati & Rasila, Heidi 2006. Senioriasuminen Suomessa ja ulkomailla. Teoksessa Yrjö Tuppurainen (toim.) Tulevaisuuden senioriasuminen (TSA) -hanke. Lopputaportti. Oulun yliopisto - Arkkitehtuurin osasto - julkaisu AO / A 37 Oulun yliopistopaino, 18.

NCC 2013. Viitattu 28.4.2013. <http://www.ncc.fi/Asunnot/Koti-kuten-haluat/Aktiivikoti/>

Nummelin, Sanna 2011. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset: onnea, elämyksiä, terveyttä. Turun kaupunki Kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö tutkimuskatsauksia 1/2011.

Opetusministeriö 2009. Kulttuuri – tulevaisuuden voima. Toimikunnan ehdotus selonteoksi kulttuurin tulevaisuudesta. Opetusministeriön julkaisuja 2010:10. Yliopistopaino.

Pajunen, Airi & Ruotsalainen, Kaija 2012. Suuret ikäluokat eläkeiässä. Hyvinvointikatsaus. Sukupolvien väliset suhteet, suuret ikäluokat eläkeiässä, suomalaiset nuoret itsenäistyvät varhain. Tilastokeskus (4) 1/2012, 8.

Pienehkö sanakirja 2013. Viitattu 14.4.2013. <http://www.cs.tut.fi/cgi-bin/run/~jcorpela/haku.cgi?key=seniori&.submit=Hae>

Pohjolan Sanomat 2010. Tanja Tyvimaan väitöstutkimus: Senioritalo tarjoaa ikääntyvälle aktiivisen asuinympäristön. Rakennustoimisto Pohjolan asiakas- ja sidosryhmälehti. 2, 14.

Rakennustoimisto Pohjola Oy 2013. Toimiva Eloisa-koti senioreille. Viitattu 29.4.2013. <http://www.pohjolarak.fi/palvelut/pohjolanseniorikoti>

Post, Sari & Tyvimaa, Tanja 2010. Itsenäisesti asuville ikääntyneille suunnatut asumisratkaisut. Eri mallien maksuperusteet ja ansaintamallit. Tampereen teknillinen yliopisto. Rakennustekniikan laitos. Rakennustuotanto ja -talous. Raportti 4.

Rautiainen, Ulla-Jaana 2001. Eläkeläisten käsityksiä seurakunnan vapaaehtoistyöstä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäyte-työ.

Rope, Timo & Mether, Jari 2001. Tavoitteena menestysbrandi –onnistu mielikuva-markkinoinnilla. Helsinki: WSOY.

Saarela Marko 2008. Riskianalyysi ja riskienhallinta osana onnistunutta hypermedia-projektia Viitattu 25.4.2013. <http://hlab.ee.tut.fi/hmopetus/riskianalyysi-ja-riskienhallinta-osana-onnistunutta-hypermediaprojektia>

Shafer, S. & Smith, J. & Linder, J. 2005. The power of business models. Business Horizon. Vol 48. 202.

Siltaloppi, Jaakko & Puhto Jukka 2009. Ikääntyneille suunnatut asumisratkaisut Suomen viidessä suurimmassa kunnassa. TKK Rakenne- ja rakennustuotantotekniikan laitoksen julkaisuja B, Espoo.

Sonkin, Leif & Petäkoski-Hult, Tuula & Rönkä, Kimmo & Södergård, Hans 2000. Seniori 2000. Ikääntyvä Suomi uudelle vuositukselle. Helsinki: Taloustieto Oy
Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen kuntaliitto 2008. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 2008:3.

STT 2009. Eläkeläiset kuluttavat aikaisempaa enemmän. Keskisuomalainen. Viitattu 8.6.2009. <http://www.ksml.fi/uutiset/talous/elakelaiset-kuluttavat-aikaisempaa-enemman/806729>

Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry 2006. Liikunnan ja Urheilun Maailma 08/06. Viitattu 15.4.2013. http://www.slu.fi/lum/08_06/uutiset/karisto_kolmas_ika_on_uusi_mahdo/

Suomen Rakennuslehti. Ihmisillä menevät senioritalo ja palvelutalo sekaisin. Viitattu 21.2.2012. <http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/kiinteistot/27577.html>

Sykkö, Riitta-Maija 2013. Keskipohjanmaa: Kulttuurista reseptillä tai ilman. KP24.fi julkaisu. Viitattu 25.4.2013. <http://www.kp24.fi/uutiset/331965/Keskipohjanmaa-Kulttuurista-reseptilla-tai-ilman>

TEKES 2013. Rakennettu ympäristö. Viitattu 30.4.2013. http://www.tekes.fi/ohjelmat/rak_ymparisto

Tervaskari, Hilikka 2006. Senioreiden sosiaalinen ympäristö ja itsenäisyyttä tukevat palvelut. TSA -hankkeen loppuraportti Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos.

Tiippana, Arja 2007. Kohti aktiivista ikää Etelä-Savossa -ikärakenteen ja stereotyyppien muuttuminen. Teoksessa Mikkelin ammattikorkeakoulu (toim.) Hyvän elämän keskus "Ikä-keskus". Hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ikääntyville -hankkeen loppuraportti. A: Tutkimuksia ja raportteja. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, 41.

Tilastokeskus 2013. Väkiluku sukupuolen mukaan alueittain sekä väestömäärän muutos 31.12.2012. Viitattu 29.4.2013. http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp

Tilastokeskus 2013. Syntyneet 2012. Viitattu 20.4.2012. http://www.stat.fi/til/synt/2012/synt_2012_2013-04-12_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2012. Ennuste 65-vuotiaiden määrästä pienenee hieman. Viitattu 20.4.2013 http://www.stat.fi/til/vaenn/2012/vaenn_2012_2012-09-28_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2013. Taulukko: Väestöennuste 2012 iän ja sukupuolen mukaan 2012-2060, koko maa. Viitattu 20.4.2013.
http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaenn/vaenn_fi.asp

Tilastokeskus 2013. Taulukko: Väestöennuste 2012 iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2012-2040. Viitattu 20.4.2013.
http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaenn/vaenn_fi.asp

Vanhuspoliittinen toimikunta 2003, Vanhuspoliittinen ohjelma vuosille 2003 – 2010.

Vuoti, Maire 2011. Pohjoissuomalaisten suurten ikäluokkien tulevaisuudenkuvat ikääntymisestäään, hyvinvoinnistaan ja sosiaali- ja terveyspalveluistaan. Oulun yliopisto. ACTA UNIVERSITATIS OULUENSIS D Medica 1114.

Välikangas, Katariina 2009. Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja. Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen ratkaisuja Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö-sarja 13:2009.

YLE Uutiset 2012. Senioritalojen kysyntä kasvaa voimakkaasti. Viitattu 14.4.2013.
http://yle.fi/uutiset/senioritalojen_kysynta_kasvaa_voimakkaasti/6159634

Özer-Kemppainen, Özlem 2005, Senioriasumisen nykytila, kehitystarpeet ja mahdollisuudet, Oulun yliopisto Arkkitehtuurin osaston julkaisu A32, Oulu.

LIITTEET

LIITE 1: Kartoitus pääkaupunkiseudun senioritaloyrityksistä ja niiden kulttuuritarjonnasta

1. TALOJA, JOISSA ON ERILLINEN, ULKOISTETTU YRITYS, JOKA HOITAA KULTTUURIPALVELUIDEN TARJOAMISEN

1.1 SATO

- Suurimpaan osaan pääkaupunkiseudun SATO SenioriKodeista palvelut tarjoaa Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy
- Seniortalot ja sen asukkaat saavat myös vapaasti tilata muilta tuottajilta haluamiaan palveluita
- Asukkaiden palvelumaksuun sisältyy vähän virkistystoimintaa (pari kertaa kuukaudessa), mutta Hoivo Oy:ltä voi tilata myös erikseen maksullisia palveluita
- Taloissa on yhteiset kerhotilat
- Sadolla on yhteensä 11 senioritaloa pääkaupunkiseudulla.
- Talot on tarkoitettu yli 55-vuotiaille

2. TALOJA, JOSSA ASUKKAAT HOITAVAT ITSE KULTTUURITARJONNAN

2.1 IC-KODIT

- Talossa ei ole mitään erillistä kulttuuritarjontaa
- Ei erillistä henkilökuntaa tms.
- Kerhuhuone
- 1- senioritalo
- + 55
- Enemmän naisia kuin miehiä

2.2 KEVA

- KEVAn vuokraa ainoastaan asuntoja, ei järjestä itse mitään toimintaa
- Mainiovire tuottaa kahteen taloon palveluita, mutta ne ovat hoitopalveluita
- Asukastoimikunta hoitaa itse kulttuurihankkeet
- Sofia&Severi- sekä Mastokoukkutaloissa toiminta on erittäin aktiivista
- Kaikissa taloissa on kerhuhuoneet
- Huom! Kevan internetsivuilla sanotaan, että Mainiovire tuottaa myös virkistystoimintaa, mutta Eija Juholan mukaan Mainiovire ei tuota ainakaan kulttuuria, talojen asukastoimikunnat hoitavat itsenäisesti kaikki kulttuuripalvelut.
- + 55 vuotiaat
- Hiukan enemmän naisia kuin miehiä
- 4 senioritaloa

2.3 AKTIIVISET SENIORIT

- Uudenlainen senioritalo, jossa kaikki sen asukkaat osallistuvat yhteisiin töihin ryhmissä
- Päivittäin valmistetaan ja tarjotaan yhteinen ateria
- Talo pidetään myös siistinä, viihtyisänä ja hyväkuntoisena omin voimin
- Asukkaat päättävät itse kulttuuritarjonnasta
- Yhteistyötä esimerkiksi Metropolian kanssa
- Kerhuhuone
- Palvelut ovat maksullisia
- Aktiivisilla senioreilla on yksi senioritalo ja toinen rakenteilla

2.4 NCC

- Ei ole erillisiä kulttuuripalveluita
- Jos asiakkaat järjestävät keskenään jotain kulttuuria, tietoa ei mene NCC:lle
- Suunniteltu yli 50-vuotiaille
- Kerhuhuoneet
- 4 senioritaloa

2.5 VENÄLÄINEN HYVÄNTEKEVÄISYYSYHDISTYS SUOMESSA RY.

- Asukkaista jokaisessa asunnossa ainakin yhden tulee olla 65-v ikäisiä
- Asukkaina on huomattavasti enemmän naisia
- Asukkailla on mahdollisuus käyttää samassa talossa vuokralla olevan muun organisaation talossa sijaitsevaa kirjastoa ja osallistua tuon organisaation tilaisuuksiin
- Naapurissa on saman yhdistyksen omistama vanhainkodin kirkko, joka on asukkaiden käytettävissä
- Kerho/monitoimitila
- Talossa ei ole erillistä henkilökuntaa
- + 65 vuotta
- Enemmän naisia kuin miehiä

2.6 ETERA

- Ei henkilökuntaa
- kerhotila
- Asukkaat järjestävät itse kulttuuritoimintaa (todella vähän)
- Yksi senioritalo
- Keski-ikä ei osata sanoa

2.7 HELY RY.

- Talossa on kerhotila
- Talolla ei ole henkilökuntaa. mahdolliset tapahtumat tiedotetaan samalla kuin viereisen palvelutalon tiedottaminen hoidetaan Hely ry:n henkilöstön toimesta.
- Yläkivessä toimii asukkaiden omia kerhoja/tapahtumia.
- Esiintyjinä on eri taiteenalojen ammattiesiintyjä. asukkaiden omia esityksiä/ryhmiä
- Kulttuuripalveluiden hinta on esiintyjien esittämän laskun mukaan.
- Jokainen asukas saa itse päättää kuinka usein haluaa nauttia kulttuurista
- Kuka tahansa voi tarjota kulttuuripalveluita talolle
- Keski-ikä 75 vuotta
- Talossa asuu enemmän miehiä kuin naisia
- Yksi senioritalo

2.8 OP-POHJOLA

- Talon asukastoimikunta järjestää kulttuuritarjonnan, mutta tarjontaa on hyvin, hyvin vähän
- Aukkaat käyvät itse keskenään esim. teatterissa ym.
- Talossa kokoontuu asukkaiden keskeinen kirjapiiri, mutta muuta kulttuuritoimintaa ei ole
- Kerhotila
- Keski-ikä 72 vuotta
- Enemmän naisia kuin miehiä
- Yksi senioritalo

2.9 ATT/HELSINGIN ASUMISOIKEUS OY

- Talon asukkaat järjestävät itse kulttuuritoimintaa
- Erilaisia kerhoja, ym.
- Toiminta on maksutonta, jos on tarjoilua, asukkaat keräävät kahvi-kolehdin
- Kerhotila
- Keski-ikä noin 70 vuotta
- Vähän enemmän naisia kuin miehiä
- Yksi senioritalo

3. TALOJA, JOISSA HENKILÖKUNTA HOITAA KULTTUURITARJONNAN

3.1 MIINA SILLANPÄÄN SÄÄTIÖ

- Esiintyjiä, esim. Sibelius akatemian kuoro, haitarin soittamista ym.
- Harrastuskuoro pitää talossa kerran viikossa harjoituksia, joita saa kuunnella ja joihin saa itsekin osallistua
- Kulttuuritarjontaa on viikoittain
- Maksuttomia
- Askarteluhuone, esitykset ravintolan juhlatilassa
- Asukkaat voivat osallistua Wilhelmiinan vapaa-ajanohjelmaan sekä halutessaan ostaa hyvinvointi- ja ravintolapalveluja Wilhelmiinan hoivakodista. Asukkailla on myös mahdollisuus ottaa käyttöönsä turvaranneke
- naisia hiukan enemmän kuin miehiä
- Keski-ikä 90
- Yksi senioritalo

3.2 SAGA CARE FINLAND/ESPERI CARE FINLAND OY

- Ei ulkoistettua palveluntarjoajaa
- Kulttuuripalvelut hoitaa talojen vapaaohjaaja
- Kulttuuritarjontaa n1-3krtta/kk, erillisiä esiintyjiä harvemmin
- Maksu sisältyy asukkaiden kuukausimaksuun
- Taloissa on kerhotilat
- Asukkaina vähän enemmän naisia kuin miehiä
- +55
- 3 senioritaloa

3.3 KALLIOLA JA SUOMEN SETLEMENTTILIITTO S-ASUNNOT

- Ei ole yhtä suurta yritystä, jolta palveluita tilattaisiin
- Asiaa ei ole mietitty kunnolla ja asiaa pitäisi miettiä ja suunnitella
- Seniortaloissa asukasisännöitsijä hoitaa kulttuuritarjonnan
- Asukasisännöitsijällä on oma toimisto talossa
- Asukkaista kootaan asukastoimikunta, joka yhdessä asukasisännöitsijän kanssa miettii kulttuuripalveluita
- Toiminta riippuu asukkaista ja heidän halukkuudestaan tehdä asioista
- Esim. runonlausuntaa, taidekerhoja, esityksiä
- Kaikissa taloissa on kerhotila
- Pyritään, että toiminta olisi maksutonta asukkaille
- Yhteistyötä Kalliolan kanssa

- Kaikista seniortaloista valitaan muutama asukas, jotka kuuluvat ideariihiryhmään, joka suunnittelee toimintaa kaikille seniortalojen asukkaille
- Esim. viimeksi tekivät ratikkaretken yhdessä
- Toiminta on alkuvaiheessa
- + 55
- Hieman enemmän naisia kuin miehiä
- 5 senioritaloa

3.4 MAINIOVIRE

- Ei erillistä ulkoistettua palveluntarjoajaa, henkilökunta päättää kulttuuritarjonnasta
- Sijaitsevat palvelutalojen yhteydessä
- Enemmän ulkoisija, esim. erilaisia esiintyjä
- Asukkaat maksavat itse palveluista
- Hinnat pyritään pitämään kohtuullisina
- kerhotilat
- + 55-vuotiaat
- Enemmän naisia
- Neljä senioritaloa

3.5 FOLKHÄLSAN

- ruotsinkielisille
- talot sijaitsevat palvelutalojen yhteydessä ja kulttuuritarjontaan panostetaan
- kulttuuria tarjolla lähes joka päivä
- Keski-ikä 70 vuotta
- Asukkaina enemmän naisia kuin miehiä
- 3 senioritaloa

3.6 VANHUSTEN KOTIAPUSÄÄTIÖ

- Vanhusten kotiapusäätiöllä on vuokra-asuntoja, jotka on tarkoitettu terveille, +55-vuotiaille senioreille (eivät kuitenkaan nimitä niitä senioritaloiksi)
- Asunnot sijaitsevat Havukosken palvelukeskuksessa, jossa on myös palvelutaloja, joten vuokra-asukkaat saavat osallistua kaikkeen Havukosken palvelukeskuksessa järjestettävään toimintaan
- Kulttuuripalveluista vastaa säätiön virkistystoimen johtaja
- Kulttuuritoimintaa on tarjolla päivittäin
- Esim. erilaisia kerhoja
- Suurimmaksi osaksi maksuttomia
- Senioritaloja on kolme, joissa yhdessä on erillinen kerhotila. Havukosken palvelukeskuksessa, joka sijaitsee samalla tontilla on kuitenkin erilaisia tiloja kerhoille ja esityksille, joita kaikki asukkaat saavat käyttää
- +55
- ei osaa sanoa onko enemmän naisia vai miehiä

3.7 LEEVI RY.

- Leevi ry:llä on kaksi palvelutaloa, joiden yhteydessä on Saton ja Leevi ry:n senioritaloja sekä kaupungin vuokraamia senioritaloja.
- Senioritalojen asukkaat voivat osallistua palvelutalojen virikeohjelmiin
- Senioritaloissa on myös asukasyhdistys, joka järjestää kulttuuritoimintaa, Kannelmäen senioritalon asukasyhdistys on erittäin aktiivinen, Pohjois-Haagan ei
- Teatteria, runoja, lauluja, bingo, runoraati, jazzia, maalaismarkkinat
- Vähintään kerran viikossa
- Leevi ry:n järjestämät kulttuuritapahtumat ovat maksuttomia
- Ulkopuoliset voivat tarjota taloihin omia esityksiä
- Leevi ry ei myy eteenpäin kulttuuripalveluita

4. TALOJA, JOISSA ON ERILLINEN ULKOISTETTU PALVELUIDEN TUOTTAJA, MUTTA MYÖS ASUKKAAT JÄRJESTÄVÄT ITSE TOIMINTAA

4.1 VVO

- Kaikissa taloissa on kerhotilat ja uusiinkin rakennetaan aina kerhotilat
- Palveluita tarjoaa Hoiva OY, mutta tämä on ainoastaan Agronominkadun senioritalossa, joka on palvelukeskuksen yhteydessä
- Soittajantien senioritalon asukkaat voivat ostaa naapurissa olevalta invalidiliiton palvelutalolta erilaisia palveluita, ravintolapalveluita, ruokaa kotiin, hierontaa ja muuta oheistoimintaa.
- Kaikissa taloissa on talotoimikunta, joka miettii asukkaille yhteistä kulttuuritoimintaa
- Kaikkien talojen asukkaille on varattu toimintarahaa 0,04 euroa /asuntoneliö yhteisiin tapahtumiin
- Talotoimikunnat tekee taloihin toimintasuunnitelman asukasrahan käytöstä, se on tarkoitettu talkoisiin, tarjoiluihin, joulujuhliin, kerhoihin jne.
- Esim. Helsingin asukkaille järjestettiin viime jouluna joulukonsertti Johanneksen kirkossa jossa esiintyjänä oli Saara Aalto, asukkaista koostuva työryhmä järjesti tämän, VVO osallistui kustannuksiin
- Kulttuuritoiminta on maksutonta
- VVO itse järjestetää asukkaille vuosittain 2-3 elokuvaa, jääkiekko tms ohjelmaa, joihin VVO:n asukkaat voivat osallistua
- Kuka tahansa voi tarjota kulttuuripalveluita senioritaloihin
- +55 vuotiaat
- Ei osata arvioida onko enemmän miehiä vai naisia
- 5 senioritaloa

5. TALOJA JOISSA HENKILÖKUNTA JA ASUKKAAT JÄRJESTÄVÄT KULTTUURI-TOIMINTAA

5.1 LAUTTASAAREN VANHUSTENTALOSÄÄTIÖ

- Ei ole erillistä, aina samaa palveluntuottajaa
- Kulttuuripalveluita järjestää henkilökunta, vapaaehtoiset, asukkaat itse, seurakunta ym. yhteistyökumppanit
- Myös yksityisiä palveluntuottajia
- Virkistystoimintaa koordinoi kuntohoitaja
- Maksu sisältyy asukkaan kuukausimaksuun
- Tiloissa on oma kerhotila
- 112 asukasta, joista 15 miestä
- +65v
- Yksi senioritalo

LIITE 2: Ensimmäisessä haastattelussa käytetty haastattelurunko

1. Mitä kulttuuri- ja taidepalveluita/kursseja senioritalossanne on?
2. Kuka vastaa niiden tuottamisesta/järjestämisestä?
3. Maksavatko kyseiset palvelut erikseen? Jos maksavat, kuinka paljon suunnilleen ne maksavat?
4. Kuinka usein kulttuuri- ja taidepalveluita senioritalossanne on?
5. Sijaitseeko senioritalonne palvelutalon yhteydessä?

6. Kuinka monta senioritaloa yrityksenne omistaa pääkaupunkiseudulla?
7. Asuuko taloissa enemmän naisia kuin miehiä?
8. Mikä on talojenne keski-ikä?

LIITE 3: Toisessa haastattelussa käytetty haastattelurunko

Kyseinen dokumentti on runko, jonka mukaan Paula Kovanen etenee haastatteluis-
sa.

Avainsanoja:

Tulevaisuuden mahdollisuudet

Mitä taloille voitaisiin tarjota

”Ajatelkaa mitä kaikkea teillä voisi olla”

Tarjotaan mielenkiintoisia näkymiä tulevaisuuden näkymistä

Haastateltavalle heitellään erilaisia ideoita/ajatuksia/mahdollisuuksia

Kartoitetaan myös mitä haastateltava tarvitsee/mitä talo on vailla

1. KYSYMYKSET:

- a) Tarjoaako (senioritaloyrityksen nimi) erillisiä kulttuuripalveluita/viriketoimintaa rakennuttamissaan senioritaloissa?
- b) Millaista toimintaa yrityksenne tarjoaa?
- c) Onko rakennuttajille suunnitteilla palkata erillinen kulttuurintarjoaja?

2. Oheisten kysymysten jälkeen kerrotaan Humakin hankkeesta.

3. Kerrotaan mitä voitaisiin tarjota: (päätetään esim. kolme mielenkiintoisinta pilottia ja tehdään niistä tarkemmat esitelmät ja printit, joita näytetään haastateltaville))

4. Hankkeelle haetaan rahoitusta TEKES:ltä kesällä 2013 ja Humak etsii nyt kumppaneita hankkeeseensa sekä tiedustelee ja kartoittaa kiinnostuneita rakennuttajia.

Visiona on, että kulttuuripalvelut ovat joko maksuttomia tai maksullisia riippuen rakennuttajista. Senioritalojen asukkaat ovat kuitenkin usein erittäin aktiivisia ja terveitä senioreita, joilla on aikaa ja halua harrastaa ja kokea uusia asioita. Valmiiksi tarjottavat kulttuuripalvelut syventävät senioritalojen tarjontaa sekä luovat niille markkina-arvoa. Suuret ikäluokat luovat tulevaisuudessa tilanteen, jossa senioritalojen kysyntä sekä tarjonta kasvavat ja on tärkeää erottua markkinoilla. Kulttuuritarjonta luo tuoretta ja inspiroivaa kuvaa senioriasunnoista ja senioritalon asuinympäristöstä.

Kulttuuritarjontaa rakennuttajasta riippuen viikoittain tai kuukausittain. (Jos rakennuttajat kysyvät paljonko kulttuuria tarjottaisiin asukkaille)

5. Miltä hanke teistä kuulostaa?

→ Voimmeko olla yhteydessä teihin keväällä?